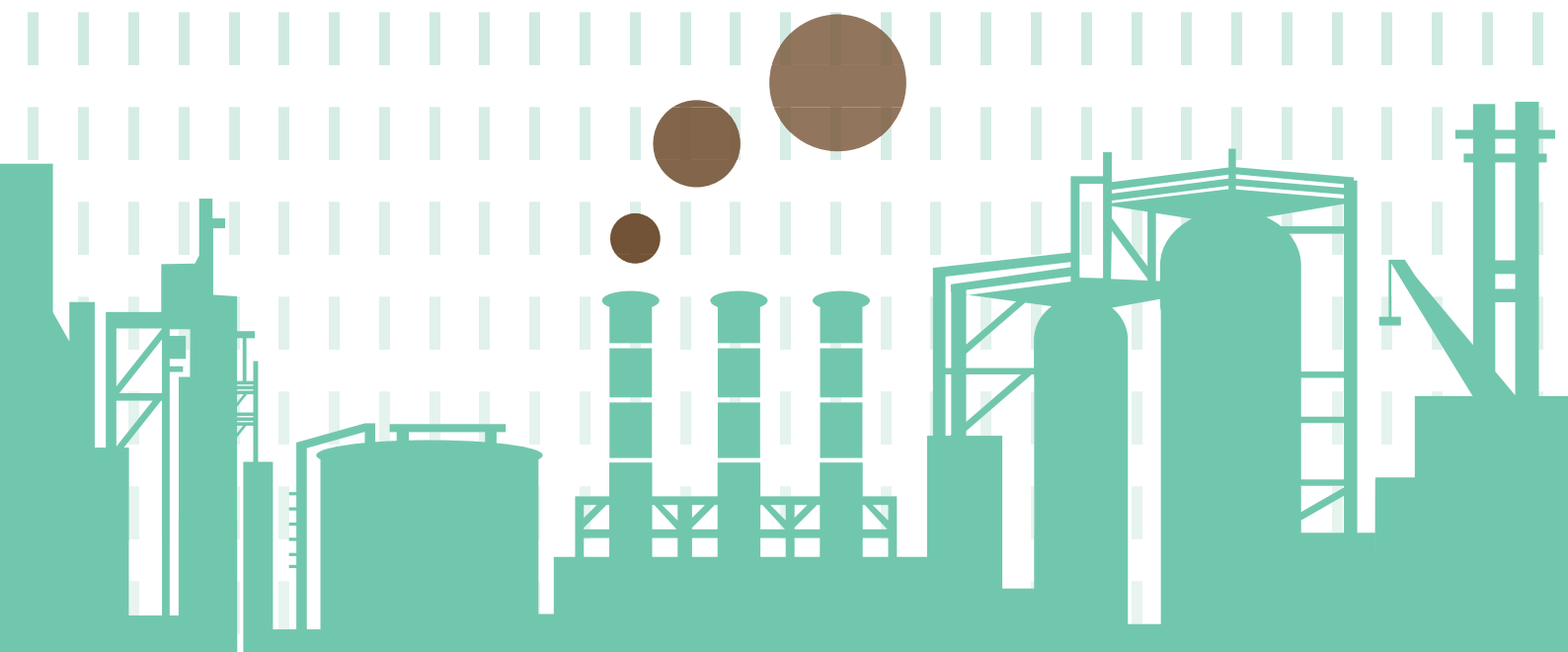

ฟ้าหลังพายุฝน

ชีวิตคนมาตาพุด ไปต่ออย่างไร

ฟ้าห้วงฟ้าฝน

ชีวิตคนมาบตาพุด ไปต่ออย่างไร

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา คณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงาน
ตามข้อเสนอของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยการแก้ไขปัญหา
ผลกระทบต่อสุขภาพ กรณี ผลกระทบจากอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยอง

บรรณาธิการ สมพร เพ็งคำ

คณะผู้เขียน ขนิษฐา แซ่เอี้ยว ตะวัน พงศ์แพทย์ พันธกานต์ ตงฉิน สมพร เพ็งคำ

ออกแบบรูปเล่ม ทิพาพร ตีระธนะพิบูลย์

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ประสานงานการพัฒนาาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ชั้น ๒ อาคารเลขที่ ๘๘/๓๗ ถ.ติวานนท์ ๑๔

ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๕๙๐-๒๔๗๘ โทรสาร ๐๒-๕๙๐-๒๓๑๑

เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th

อีเมล contact_hia@nationalhealth.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด

๓๔๖ ซ.ไสวสุวรรณ ถ.ประชาราษฎร์ ๑

แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๕๘๗-๑๓๗๗

เป็นเวลาเกือบสามปี นับแต่เครือข่ายประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเดินทางมาที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ในปลายของวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๐ เข้าพบนายแพทย์อัมพล จินดาวัฒนะ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการในขณะนั้น เพื่อแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ ที่จะเกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลมีนโยบายขยายโครงการปิโตรเคมีระยะที่สาม พร้อมกับยื่นหนังสือขอใช้สิทธิให้ทำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะดังกล่าว

ผลจากการดำเนินงานตามคำขอใช้สิทธิฯ ทำให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายจำนวน ๑๔ ข้อ ต่อมาสรุปรวมกันเป็น ๕ ข้อเสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ ในกรณีนี้ คสช. มีมติเห็นชอบข้อเสนอทั้งหมด ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี (ครม.) พิจารณา ซึ่ง ครม. มีมติเห็นชอบ ๓ ข้อ อีก ๒ ข้อส่งไปให้คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) พิจารณา ที่ท้ายที่สุด กพอ. ก็ได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ รับข้อเสนอไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และได้รายงานความก้าวหน้าให้ ครม. ทราบอย่างต่อเนื่อง

“ฟ้าหลังพายุฝน ชีวิตคนมาตาพุด ไปต่ออย่างไร” เป็นการฉายภาพรวมความคืบหน้าการดำเนินงานตามข้อเสนอของ คสช. และสะท้อนปัญหาจริงที่ยังขาดการแก้ไข ที่มาของข้อมูลได้จากการประชุมของคณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานตามข้อเสนอของ คสช. ว่าด้วย การแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ กรณีผลกระทบจากอุตสาหกรรมในพื้นที่มาตาพุดและจังหวัดระยองที่ คสช. แต่งตั้งขึ้น โดยมี ท่านผู้หญิง ดร. สุธาวัลย์ เสถียรไทย เป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อการผลักดันการดำเนินงานตามมติ ฯ อยู่เสมอ รวมถึงการค้นคว้าจากเอกสารการประชุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กพอ. คณะกรรมการ ๔ ฝ่าย รวมถึงการลงพื้นที่และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารฉบับนี้ต้องการจุดประเด็นการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม แทนการให้น้ำหนักกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียงมีความเป็นพลวัตสูง ดังนั้นข้อมูลในเอกสารฉบับนี้ จึงอาจจะไม่ครอบคลุมการทำงานทุกภาคส่วน จึงขออภัยมา ณ ที่นี้ หากหน่วยงานใดดำเนินการไปแล้วแต่มิได้นำเสนอข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง และหากมีข้อผิดพลาดประการใดทางคณะผู้จัดทำยินดีน้อมรับข้อเสนอแนะและจะนำไปปรับปรุงในการดำเนินงานครั้งต่อไป

อนึ่ง กระแสความตื่นตัว ในปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน อันนำมาสู่การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มาตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง จนมีความคืบหน้าไปหลายเรื่องนั้น มิได้มีผลสืบเนื่องมาจากมติของ คสช. เป็นหลัก หากแต่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยเฉพาะพลังของภาคพลเมืองอันเกิดจากการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับคำสั่งของศาลปกครอง อย่างไรก็ตาม สช. หวังว่ากลไกติดตามการแก้ไขปัญหามาตาพุด ที่ทาง คสช. แต่งตั้งขึ้นนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งขององคาพยพใหญ่ อันจะช่วยหนุนเสริมให้เกิดการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาตาพุดและระยอง อย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวมอย่างต่อเนื่องต่อไป

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบ
และกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

- ท่ามกลางพายุฝน ผู้คนชวนกันออกเดิน ๔
- ลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหามาบตาพูด
พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ ๘
- วัดใจ ม.๖๗ ทางแก้หรือแค่ปลดลือก ๑๐
- ลด/ขจัด/ไม่ย้าย! : การสูญหายของบารสิ่งท่ามกลางมลพิษ ๑๕
- พังเบ็อง : ความหวังและความสัมพันธ์บนพื้นดินระบายสี ๑๘
- คน/น้ำ/อุตสาหกรรม กับจุดสมดุลที่กำลังตามหาในมาบตาพูด ๒๘
- มาบตาพูด อนาคตของระยองและยาวชน อนาคตบนเส้นทางสายหมอกควัน ๓๔
- หุ่นเสริมศักยภาพชุมชน หัวใจของการแก้ไขปัญหายั่งยืน ๓๗
- เมื่ออุตสาหกรรมพุ่ง คุณภาพชีวิตดูบ... อะไรจะเป็นตัวช่วยเยียวยา ๔๓
- บรรณานุกรม ๔๗
- ภาคผนวก
- เอกสารอ้างอิงที่ ๑ รายชื่อโครงการที่ศาลปกครองสูงสุดอนุญาตให้ดำเนินการต่อ ๔๘
- เอกสารอ้างอิงที่ ๒ ความคืบหน้าการจัดตั้งกลไกตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง ๕๒

ท่ามกลางพายุฝน ผู้คนชวนกันออกเดิน

เรื่อง สมพร เพ็งคำ

พลันเปลวไฟถูกจุดประกาย สว่างจ้าบนท้องฟ้า เมฆดำก็เริ่มก่อตัวเป็นพายุฝน

ในวันที่พบว่ามิก้าธรรมชาติในอ่าวไทย พวกเราต่างดีใจกันถ้วนหน้า ความโชติช่วงชัชวาลได้นำพาประเทศไทยก้าวสู่ยุคพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีฐานการผลิตสำคัญอยู่ที่ชุมชนมาตาพุด ภายใต้แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ไม่มีใครคาดคิดว่าเปลวไฟสว่างจ้าบนท้องฟ้าในวันนั้น คือจุดเริ่มต้นของการก่อตัวพายุฝน ที่หลายปีต่อมาได้ค่อยๆ ทวีความรุนแรงโหมทำลายวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนมาตาพุดและใกล้เคียงมาอย่างต่อเนื่อง จวบจนวันนี้ ก็ยังไม่มีใครบอกได้ว่าพายุฝนจะสงบลงเมื่อใด ชีวิตท่ามกลางพายุจะอยู่ในให้รอดและปลอดภัยได้ด้วยวิธีใดบ้าง ยังเป็นโจทย์ใหญ่ที่ทำนายสังคมโดยเฉพาะผู้กำหนดนโยบาย ให้ช่วยกันค้นหาคำตอบ

ชุมชนมาตาพุด จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่เป้าหมายในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกหรือ Eastern Seaboard Development Program ซึ่งเริ่มต้นโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ อันครอบคลุมการพัฒนา ๓ จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา (ระยะแรก) ด้วยมาตาพุดเป็นจุดที่ก่อสร้างท่าเรือจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่ง จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการใช้

ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบได้ ทำให้ต่อมาได้ถูกพัฒนาเป็นแหล่งนิคมอุตสาหกรรมหลัก มีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก การสร้างเขื่อนกันคลื่น และการขุดร่องน้ำลึก สำหรับบริการขนถ่ายสินค้ากองรวม รวมถึงมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักเพื่อสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน เช่น ทางรถไฟ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม ไฟฟ้า การพัฒนาเคหะชุมชน เพื่อรองรับแรงงานพร้อมครอบครัวที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ ตลอดจนให้มีแผนพัฒนาการศึกษาและสังคม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและชุมชนในบริเวณมาตาพุด ซึ่งประกอบด้วย แผนงานพัฒนาการศึกษา แผนงานพัฒนาแหล่งชุมชน แผนงานพัฒนาสาธารณสุข แผนงานพัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และแผนงานการพัฒนาองค์กรการบริหารท้องถิ่น

ในขณะที่บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ถูกกำหนดให้เป็นที่ตั้งท่าเรือพาณิชย์หลัก สำหรับการขนถ่ายสินค้าประเภทบรรจุภัณฑ์ (คอนเทนเนอร์) มีเขตนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมที่ไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนเมืองและชุมชนบริเวณใกล้เคียง ประกอบด้วยเมืองชลบุรี ถูกจัดวางให้เป็นศูนย์กลางในเชิงธุรกิจการค้าและการบริหารงานภาครัฐบาล เมืองพัทยา เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า และการพาณิชย์ควบคู่ไปกับเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยว และเมืองระยอง เป็นศูนย์บริการ และฐานการศึกษา และวิจัยด้านเทคโนโลยี

มาบตาพุด ณ วันนั้น เริ่มต้นจากการมีโรงแยกก๊าซ ต่อมาเป็น อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ที่มุ่ง ให้ภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทนำในด้านการลงทุน แล้วมีโครงการ ขนาดใหญ่ เช่น โครงการปุ๋ยแห่งชาติ และโครงการปิโตรเคมีแห่งชาติ ซึ่งรัฐเป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนและร่วมลงทุนด้วย มาบตาพุดในวันนี้ ปิโตรเคมีซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหนักได้ขยายตัวมาไกลเป็นระยะ ที่สามแล้ว เขตอุตสาหกรรมและชุมชนแทบจะกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน มีโรงงานนับพันโรง ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมกันนับแสนล้านบาท หากแต่มูลค่าเหล่านี้ยังไม่มีใครคำนวณให้เห็นตัวเลขที่ชัดเจนว่า เมื่อหักลบกลบหนี้กับค่าใช้จ่ายในการเยียวยา กับปัญหาสุขภาพ ที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ การแก้ไข พื้นฟูสิ่งแวดล้อมและ สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและเป็นพิษ รวมถึงการแก้ไขปัญหา สังคมอื่นๆ แล้ว ประเทศไทยจะมีกำไรเหลืออยู่เท่าไร

ท่ามกลางพายุฝน ผู้คนต่างจับมือกันเดิน

สิบปีที่แล้ว พ.ศ.๒๕๔๐ มลพิษทางอากาศ ที่เป็นปัญหารุนแรง ประดุจพายุฝน ได้พัดหอบเอาโรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาการ ของลูกหลานคนมาบตาพุด ย้ายที่ตั้งไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัยกว่า

สิบปีต่อมา พ.ศ. ๒๕๕๐ พายุฝนลักษณะคล้ายเดิมนี่ แต่ทวี ความรุนแรงมากกว่าได้พัดหอบเอาคนมาบตาพุดส่วนหนึ่งต้อง อพยพทิ้งถิ่นฐานย้ายออกจากพื้นที่

ส่วนคนที่ไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อ ต่าง ชวนกันออกเดิน เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่อสาธารณะถึงบทเรียน การพัฒนาในพื้นที่นี้ที่ผ่านมา ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ชาวบ้าน สรุปว่า “ความโชติช่วงชัชวาลในวันนั้น ไม่ได้นำมาซึ่งความสุข หากแต่สร้างทุกข์ทรมานให้กับชุมชน” และเรียกร้องสิทธิของชุมชน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งรัฐบาล สส. สว. สภาที่ปรึกษา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภานายความ ไม่เว้นแม้แต่ ดีเอสไอ และแล้ว โรงพยาบาล มาบตาพุดก็มีอาจทอนแรงพายุที่พัดโหมกระหน่ำอย่างต่อเนื่อง จึงถูกย้ายไปตั้งในที่ปลอดภัยกว่าเช่นกัน

สิทธิตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ หนึ่งในกิจกรรมออกเดิน ของชาวบ้านในนามเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก

๙ เมษายน ๒๕๕๐ หลังพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ ประกาศใช้ได้ไม่กี่วันเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก ได้เข้ามายื่นหนังสือต่อ น.พ.อำพล จินดาวัฒนะ ซึ่งขณะนั้นได้ ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อขอ ใช้สิทธิที่ถูกรับรองไว้ใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ๓ เรื่องคือ

- สิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อสุขภาพ
- สิทธิในการขอให้มีการประเมินผลกระทบและมีส่วนร่วมใน กระบวนการประเมินผลกระทบสุขภาพ
- สิทธิขอให้มีการจัดสมัชชาสุขภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอเชิง นโยบายในการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพจากการขยาย โครงการปิโตรเคมีระยะที่ ๓

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ได้สนับสนุนให้ มูลนิธินโยบายสุขภาพเป็นผู้ดำเนินการตามคำขอใช้สิทธินี้ ภายใต้ โครงการพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น กรณี ผลกระทบจากอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยอง กำหนดระยะเวลาดำเนินงาน ๑ ปี ผลจากการดำเนินงาน ได้ ข้อเสนอเชิงนโยบายจำนวน ๑๔ ข้อ ต่อมาสรุปรวมเป็น ๕ ข้อ เสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) เพื่อพิจารณา (ดู รายละเอียดเพิ่มเติมจากหนังสืออนาคตระยอง เส้นทางสู่สังคม สุขภาพ พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th)

๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ การประชุม คสช. ครั้งที่ ๔/๒๕๕๑ ณ ทำเนียบรัฐบาล คสช. ได้มีมติเห็นชอบข้อเสนอเชิงนโยบายการ แก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ: กรณีผลกระทบจากอุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่จังหวัดระยอง โดยให้รับข้อสังเกต ของที่ประชุมไปปรับปรุงและให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ครม.(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็น นายกรัฐมนตรี) พิจารณาข้อเสนอเชิงนโยบาย ๕ ข้อที่เสนอมาจาก คสช. มีมติเห็นชอบข้อเสนอ ๓ ข้อ คือ

๑. ให้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลผลกระทบทางสุขภาพ จากอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มาตาพุดและอำเภอข้างฉาง รวมถึงเผยแพร่วิธีป้องกันผลกระทบและวิธีการสร้างเสริมสุขภาพ ในภาวะมลพิษให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงโดยเร็วและต่อเนื่อง
๒. ให้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนและกฎการปฏิบัติการ สำหรับป้องกันและบรรเทาอุบัติเหตุจากอุตสาหกรรม และการ จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาอุบัติภัยสารเคมีระดับจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่
๓. ให้ คสช. พิจารณาสับสนุนการพัฒนาศักยภาพกลไกกลาง ในการดำเนินงานและความเข้มแข็งของภาคประชาชน ได้แก่ การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลไกผู้ตรวจการสำหรับการ ป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสุขภาพ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของภาคประชาชน และสนับสนุนภาค ประชาสังคมจังหวัดระยองติดตามความเคลื่อนไหวทางนโยบาย โดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่

ส่วนมติอีก ๒ ข้อ ครม.ได้ส่งต่อให้คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) ที่มีรองนายกรัฐมนตรี (นาย กอรัปศักดิ์ สภาวสุ) เป็นประธาน รับไปพิจารณาทบทวนความเหมาะสม ตามอำนาจหน้าที่และความสอดคล้องของกฎหมายระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอครม.อีกครั้ง โดยข้อเสนอนี้ ๒ ข้อนี้ ก็คือ

๑. ให้รัฐบาลทบทวนและปรับแนวทางการพัฒนาจังหวัดระยอง โดยจัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน วางและจัดทำผังเมือง รวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชนจังหวัดระยองฉบับใหม่ ปรับปรุงระบบการจัดการทรัพยากรน้ำใหม่ พิจารณาปรับปรุง ระบบและมาตรการทางการคลังและจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม

ในพื้นที่จังหวัดระยอง จัดให้มีระบบและกลไกการป้องกันและ แก้ไขปัญหาทางสังคมโดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชน และ จัดให้มีบริการทางสังคม ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานอย่าง เพียงพอ โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ใน ทุกชั้นตอน

๒. ให้รัฐบาลชะลอการขยายและก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ในพื้นที่มาตาพุดและบ้านฉาง ในระหว่างการทบทวนและ ปรับแนวทางการพัฒนาจังหวัดระยอง โดยให้มีการกำหนด แนวทางและกระบวนการตัดสินใจในการให้อนุมัติ/อนุญาต/ ให้ความเห็นชอบการขยายโรงงานใหม่ ให้เป็นไปตามมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๔ มิถุนายน ๒๕๕๒ การประชุม กพอ. ที่มี รองนายกรัฐมนตรี (กอรัปศักดิ์ สภาวสุ) เป็นประธาน พิจารณาข้อเสนอ ๒ ข้อ ของ คสช. ตามที่ ครม. มอบหมายและมีมติดังนี้

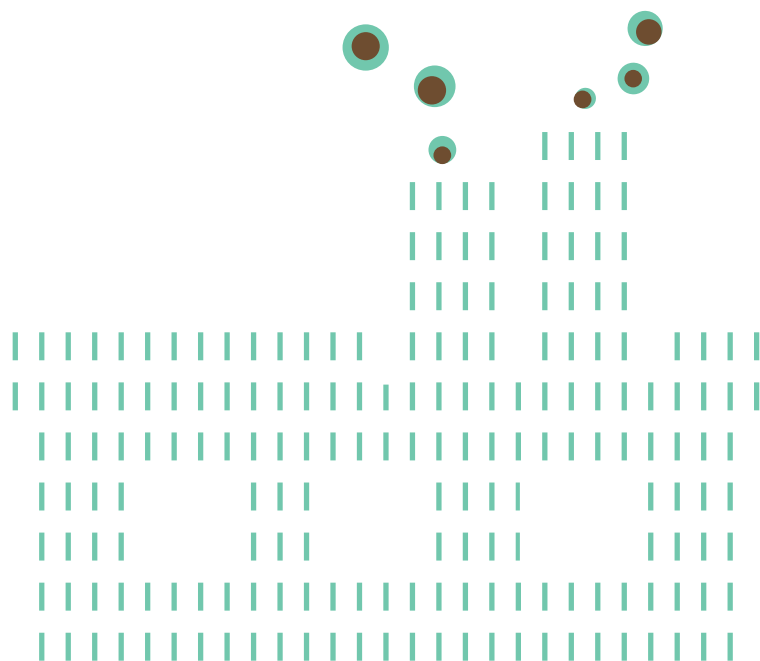
๑. คณะกรรมการฯ เห็นชอบหลักการและมอบหมายให้องค์กร ที่เกี่ยวข้องไปศึกษารายละเอียดในการดำเนินงาน โดยเฉพาะ เรื่องการสร้างแนวกันชนระหว่างโรงงานและชุมชน และแนวคิด การพัฒนาจังหวัดระยองที่มุ่งสร้างสมดุลในทุกมิติของการพัฒนา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความ อยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนและชุมชน ให้อยู่ร่วมกับอุตสาหกรรม ได้อย่างยั่งยืน และให้ยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนและ การมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนทุกภาคส่วนในทุกชั้นตอน ของการพัฒนา รวมทั้งการตรวจสอบและการติดตามผลการ พัฒนาด้วย
๒. มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขและสช. พิจารณากำหนด หลักเกณฑ์รายละเอียดและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพิจารณา ให้ความเห็นชอบขอ ใ อ. เ อ. ตามมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญ แล้วให้รายงานให้คณะกรรมการชุดนี้ทราบผลต่อไป

ต่อมา คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้มอบหมายให้แต่ละหน่วยงาน รับผิดชอบการแก้ไขปัญหาในแต่ละเรื่อง มีการประชุมติดตามการดำเนินงานตามมตินี้อย่างต่อเนื่องและได้รายงานให้ ครม. ทราบเป็นระยะๆ (ดูรายละเอียดจากแผนภาพสรุปภาพรวมการแก้ไขปัญหา มาบตาพุด ในหน้า ๘-๙)

นอกจากข้อเสนอเชิงนโยบายที่เสนอต่อ ครม. พิจารณาแล้ว สำหรับเรื่องนี้ คสช. ยังได้มีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นกลไกในการติดตามการดำเนินงานตามข้อเสนอฯ จึงได้มีคำสั่งที่ ๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๑ แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ : กรณีผลกระทบจากอุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุด และจังหวัดระยอง โดยมีท่านผู้หญิง ดร.สุธาวัลย์ เสถียรไทย เป็นประธาน และเลขาธิการ คสช. เป็นเลขานุการ นอกจากการติดตาม

ที่ผ่านมา คณะกรรมการชุดนี้ได้มีการประชุมติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานตาม มติ คสช. มาเป็นระยะ ๆ ผลจากการติดตาม สรุปข้อมูลเบื้องต้นได้ตามเอกสาร “**ฟ้าหลังพายุฝน คนมาบตาพุดไปจะต่ออย่างไร**” ซึ่งฉายให้เห็นภาพรวมสถานการณ์ปัญหาและความพยายามในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ตลอดจนนักวิชาการในหลากหลายสาขา ผ่านการจัดตั้งกลไกต่าง ๆ มารับผิดชอบในการดำเนินงาน รวมถึงความคืบหน้าของการดำเนินการเหล่านี้ พบว่าปัญหาหลายเรื่องยังไม่ถูกแก้ไข และแนวทางการแก้ไขบางเรื่องยังตกลงกันไม่ได้ดีนัก ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ

จึงไม่ใช่ข้อสรุปที่เกินความจริงไปนัก ที่จะบอกว่า **วันนี้ที่ มาบตาพุด ฝนยังไม่หยุดตก ฉะนั้นคนจึงยังไม่หยุดเดิน และแม้ว่าหลายภาคส่วนจะพยายามเข้ามาช่วยกันหาร่ม บ้างก็อาสาเป็นผู้กาง บ้างก็อาสาเป็นผู้ถือร่มให้ แต่ทว่า ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ชาวบ้านที่นี่ ก็ยังคงเปียกฝนอยู่เช่นเดิม ||**

วัดใจ ม.๖๗ ทางแก้หรือแค่ปลดล็อค

เรื่อง ชนิษฐา แซ่เอี้ยว ภาพ กองบรรณาธิการ

นักหนังสือพิมพ์ท่านหนึ่งเรียกปรากฏการณ์ที่ชาวบ้านมาบตาพุด สลัดจอบขวาน เดินหน้าฟ้องศาลปกครอง ให้ระงับการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้ง ๗๖ โครงการ กระทั่งศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งระงับชั่วคราว เพราะถือว่าเป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เข้าข่าย มาตรา ๖๗ วรรคสอง และยังไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กติกาของมาตราดังกล่าวนี้ว่า “**แก้ผู้ขายักษ์**” แต่หลังจากแก้เขย่าหัวใจยักษ์ทั้งหลาย “**ตอนต่อไป**” นับจากนี้ต่างหากที่ต้องจับตาดู ว่า หลักเกณฑ์ กติกา ตามมาตรา ๖๗ วรรคสองที่จะคลอดออกมา จะช่วยคลายปมขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม ได้หรือไม่

ปรากฏการณ์ “แจ๊คผู้ฆ่ายักษ์”

ปรากฏการณ์แจ๊คผู้ฆ่ายักษ์ เริ่มต้นขึ้นเมื่อสมาคมต่อต้านภาวะโลกร้อน ร่วมกับชาวบ้านมาบตาพุดและในพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้รับ ความเดือดร้อนอีก ๔๓ คน ฟ้องศาลปกครอง โดยยื่นฟ้องจำเลย ทั้ง ๘ ที่เป็นหน่วยงานอนุมัติ อนุญาต และให้ความเห็น คือ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ในความผิดที่อนุญาตให้กลุ่มโรงงานใหม่ทั้ง ๗๖ โครงการเดินหน้า ก่อสร้างทั้งที่อาจเป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ซึ่งนับว่า เข้าข่ายมาตรา ๖๗ วรรคสองของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่ประกาศ ใช้เมื่อ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ และเมื่อเข้าข่ายมาตรานี้ จะต้อง ปฏิบัติตามกฎหมาย ๓ ข้อหลัก คือ ๑.การประเมินผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อม หรือ อี ไอ เอ และการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือ เอช ไอ เอ ๒.การรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ๓.ผ่านการให้ความเห็นขององค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ของกติกาดังกล่าว แต่กลุ่มผู้ถูกฟ้องทั้ง ๘ กลับปล่อยให้มีการดำเนินการก่อสร้าง

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าโครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงเข้าข่าย มาตรา ๖๗ วรรคสอง จึงมีคำสั่งระงับโครงการ หรือกิจกรรม จำนวน ๖๕ โครงการที่กำลังดำเนินการในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอบ้านฉาง และพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดระยอง ไว้เป็นการชั่วคราวก่อน ส่วนอีก ๑๑ โครงการอนุญาตให้ดำเนินการต่อได้ (ล่าสุด หลังจากศาลปกครองไต่สวนคดีจนถึงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๕๓ มีคำสั่งให้อนุญาต ๑๙ โครงการดำเนินการต่อได้ แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือต้องปฏิบัติตามกติกาของ มาตรา ๖๗ วรรคสอง อย่างเคร่งครัด จึงเหลืออีก ๕๗ โครงการที่ยังติดคำสั่งศาล ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เอกสารอ้างอิงที่ ๑ ในภาคผนวก)

“ตอนต่อไป” ที่ต้องจับตา

และเพื่อให้ “แจ๊ค” และ “ยักษ์” ได้รับความเป็นธรรม ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตาม มาตรา ๖๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หรือ ที่มีชื่อเล่นว่า คณะกรรมการ ๔ ฝ่าย ตามข้อเสนอของเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน คณะกรรมการนี้มี ๒ ภารกิจหลัก คือ ๑. การกำหนดหลักเกณฑ์ กติกา เพื่อปฏิบัติตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และ ๒. การจัดการแก้ไข ลดและขจัดมลพิษสำหรับเขตควบคุมมลพิษ ในพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียงอย่างเป็นรูปธรรม

ความคืบหน้าของการคลอดหลักเกณฑ์ กติกา ตรงนี้ คือ สิ่งทีพลาดไม่ได้

ภารกิจแรก คือ การกำหนดหลักเกณฑ์ กติกา เพื่อปฏิบัติตาม มาตรา ๖๗ วรรคสองของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ ไม่ใช่เพียงกรณีของมาบตาพุดเท่านั้น ประกอบด้วย

การกำหนดประเภทโครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง เพื่อเป็นเครื่องมือในการกลั่นกรองว่า โครงการ/กิจกรรม ไต่บ้างที่เข้าข่ายการปฏิบัติตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง ในกรณีนี้คณะกรรมการ ๔ ฝ่ายได้แต่งตั้ง “อนุกรรมการรับฟังความเห็นของประชาชนเพื่อการปรับปรุงรายการโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ” โดยมี ศ.ดร.ธงชัย พรรณสวัสดิ์ เป็นประธาน ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเปิดเวทีรับฟังความเห็นทั่วประเทศ ซึ่งคาดว่าจะเสร็จสิ้นภายในเดือนเมษายนนี้ และจะให้เห็นรายชื่อว่ามีโครงการหรือกิจกรรมใดบ้างที่เข้าข่ายจะต้องดำเนินการตาม ม.๖๗

การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือ เอช ไอ เอ และการรับฟังความเห็นจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ความคืบหน้าล่าสุด คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ออก

ประกาศ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๒ และได้จัดทำ “แนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้รวมการทำเอชไอเอไว้ในรายงานอีไอเอ และได้เพิ่มมิติการมีส่วนร่วมจากสาธารณะให้มากขึ้น โดยกำหนดให้มีขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ (Public Scoping) และการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ (Public review) นอกจากนี้ยังกำหนดให้หน่วยงานอนุญาตจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียก่อนการตัดสินใจอนุญาตโครงการอีกด้วย

และสุดท้ายคือการสรรหาองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่จะเข้ามาให้ความเห็นต่อโครงการ/กิจกรรม เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานอนุญาตนำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการกั้นคณะกรรมการ ๔ ฝ่าย เสนอให้มีพระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ แต่ในการจัดทำกฎหมายนี้ ต้องใช้ระยะเวลานาน

เพื่อให้พ้นภาวะสูญญากาศที่ปราศจากองค์การอิสระฯ โดยเร็วที่สุด คณะกรรมการ ๔ ฝ่าย จึงเสนอให้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานการให้ความเห็นขององค์การอิสระในโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง พ.ศ. ... ซึ่ง ณ ขณะนี้ได้มีคณะกรรมการประสานงานให้ความเห็นฯ นี้เกิดขึ้นแล้ว โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานทำหน้าที่ ๒ ประการ คือ ดำเนินการให้เกิดองค์การอิสระฯ (เฉพาะกาล)ภายในระยะเวลา ๙๐ วัน (ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนด ๖๐ วันต่อมาขยายเป็น ๙๐ วัน) นับตั้งแต่วันที่แต่งตั้งคณะกรรมการการให้ความเห็นขององค์การอิสระฯ และจัดทำร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระฯ ตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ... เสนอ ครม. เพื่อจัดทำเป็นกฎหมาย ซึ่งขณะนี้ ร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวอยู่ในขั้นตอนการถามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วน **ภารกิจที่สอง** คือ การจัดการแก้ไข ลด และขจัดมลพิษสำหรับเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียงอย่างเป็นรูปธรรม ภารกิจนี้ คณะกรรมการฯ ได้เรียกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง

เข้ามาให้ข้อมูลและความคืบหน้าของการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ที่จะเสนอต่อรัฐบาลเพื่อใช้แก้ไขปัญหามาบตาพุด รวมทั้งการเชิญนักวิชาการเข้ามาบรรยายให้ความรู้กับคณะกรรมการ เพื่อจัดทำข้อเสนอเพื่อการแก้ไขความขัดแย้งของอุตสาหกรรมกับชุมชน เช่น การเชิญ Professor Dr.Ryo Fujikura จาก Hosei University และ Professor Kuse Masahito จาก Tohoku University มาบรรยายประสบการณ์ของญี่ปุ่นที่ให้อุตสาหกรรมและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้

และได้แต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการศึกษาและเติมเต็มทางเทคนิค เพื่อลดและขจัดมลพิษในมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง” โดยมี รศ.ดร.สุทิน อยู่สุข เป็นประธาน ทำหน้าที่ศึกษาและประเมินสถานการณ์มลพิษ ค้นหาและระบุสาเหตุของปัญหามลพิษที่สำคัญ และจัดทำข้อเสนอแก้ไขปัญหามลพิษในมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว คาดว่าอนุกรรมการชุดความหวังของชาวบ้านชุดนี้จะใช้เวลาทำงานให้เสร็จภายใน ๒ เดือน และนำมาเสนอต่อคณะกรรมการ ๔ ฝ่าย ก่อนนำเสนอ นายกรัฐมนตรีต่อไป (ดูรายละเอียดการดำเนินงานเพิ่มเติมที่เอกสารอ้างอิงที่ ๒ ในภาคผนวก)

ภารกิจของคณะกรรมการ ๔ ฝ่าย ที่ลุล่วงไปแล้วคือ หลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือ เอชไอเอ และหลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสรุปความสัมพันธ์โดยย่อได้ว่าในกระบวนการทำ เอชไอเอ จะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ เพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือที่เรียกว่า Public Scoping และหลังจากทำผลการศึกษานี้เสร็จแล้วจะมีการจัดเวทีทบทวนร่างรายงานโดยสาธารณะอีกครั้ง หรือ ที่เรียกว่า Public Review

ซึ่งมีผลทำให้กลุ่มโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการต่อจากศาลปกครองสูงสุด และโรงงานที่สนใจหยิบหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปปฏิบัติทันที

ฟ้าหลังฝนของแจ๊ค หรือ แจ๊ค กำลังจะตกม้าตาย

หากใครที่เข้าไปในจังหวัดระยองและพื้นที่มาบตาพุดขณะนี้ จะเห็นป้ายเชิญชวนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวที Public Scoping และ Public Review ติดอยู่ตามโรงแรมและหัวมุมถนนกันหนาตา จึงเหมือนเป็นฟ้าหลังพายุฝนของชวาระยะของและมาบตาพุดที่จะมีโอกาสเข้าไปส่องเสียงแสดงความห่วงกังวล เมื่อจะมีโรงงานมาตั้งชิดติดขอบรั้วบ้าน

สมาคมต่อต้านภาวะโลกร้อน
กับพวก ๔๓ คน ฟ้องศาลปกครอง
๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๒

ผู้ถูกฟ้องคดี

๑. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
๒. เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๕. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน
๖. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๘. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

๒๙ กันยายน ๒๕๕๒

ระงับ ๗๖ โครงการ

ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่ง

๒ ธันวาคม ๒๕๕๒

ปล่อย ๑๑ โครงการ

ระงับ ๖๕ โครงการ

๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

ปล่อย ๑ โครงการ

ระงับ ๖๔ โครงการ

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

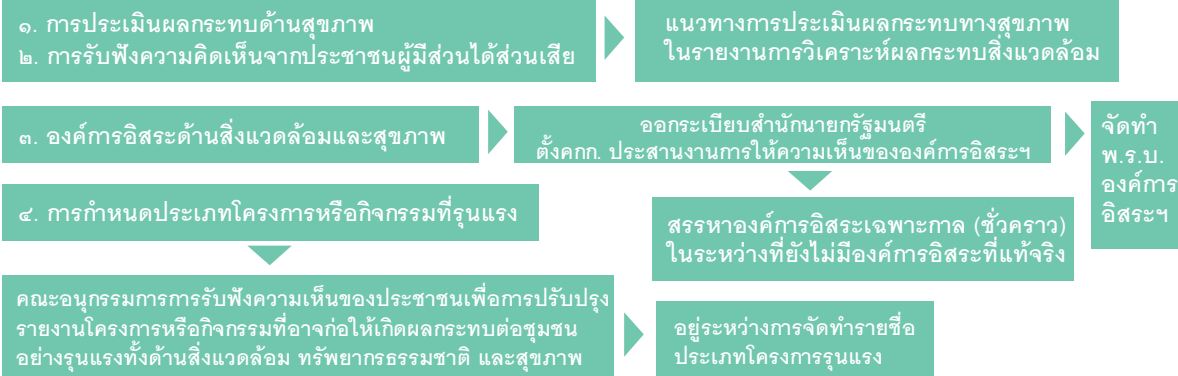
ปล่อย ๗ โครงการ

ระงับ ๕๗ โครงการ

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี
แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา
การปฏิบัติตาม มาตรา ๖๗ วรรคสอง
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
โดยมี นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน

หลักเกณฑ์ กติกาตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง

การจัดการการแก้ไข ลด และขจัดมลพิษ
สำหรับเขตควบคุมพิเศษ ในพื้นที่มาบตาพุด
และพื้นที่ใกล้เคียงอย่างเป็นรูปธรรม

คณะอนุกรรมการศึกษาและเติมเต็ม
ทางเทคนิค เพื่อลดและขจัดมลพิษ
ในพื้นที่มาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง

แม้ว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่นี้จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ **ความพร้อมของชาวบ้านที่จะเข้าไปให้ความเห็นอย่างมีคุณภาพ และความเข้าใจเรื่องผลกระทบด้านสุขภาพ** อีกทั้งในหนึ่งวันมักมีการจัดเวทีหลายโครงการรวมกัน นอกจากชาวบ้านจะเข้าร่วมเวทีได้ไม่ครบถ้วน ยังต้องสับสนกับข้อมูลโครงการที่อลหม่านกันเข้ามา ทั้งนี้ ในการจัดเวทีรับฟังความเห็นของขบวนการ เอชไอเอ จะมีบริษัทที่ปรึกษาเข้ามารับช่วงทำงานส่วนนี้ ซึ่งบางบริษัทก็รับทำ เอชไอเอ ให้หลายโครงการ นอกจากความพร้อมของชาวบ้านที่น่าเป็นห่วงแล้ว **สังคมก็เริ่มตั้งคำถามและถามหาคุณภาพของการจัดเวทีรับฟังความเห็นเหล่านี้**

“บางคน อยู่ข้างนอกพูดโหม่งโหม่งเลยว่าจะไม่ยอมให้มีโรงงาน เพราะอะไร แต่พอเข้าโรงแรมก็ตื่นตื่นพูดไม่ออก บางคนก็พูดไม่ชัดเจน เหมือนบ่นๆ ไม่แน่ใจว่าเขาจับความกันได้มั๊ย” **พระอาจารย์สมหมาย เจ้าอาวาสวัดหนองแพปล** วัดที่ต้องทำวัตรเย็นพร้อมการทำงานของปล่องไฟยักษ์ที่ตั้งประจันหน้ากับกำแพงวัด เล่าให้ฟังพร้อมรอยยิ้ม และเล่าต่อว่า อาจจะเป็นด้วยนิสัยขี้เกรงใจและไม่ค่อยกล้าแสดงออกของชาวบ้าน เวลาเข้าร่วมเวทีจึงไม่ค่อยแสดงความเห็น จึงไม่มั่นใจว่าเวทีรับฟังความเห็นที่เกิดขึ้นนี้จะได้ความเห็นที่เป็นประโยชน์กับการแก้ไขความขัดแย้งนี้หรือไม่

อ. ดร.เดชรัต สุขกำเนิด ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการพัฒนา ระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ มองว่า กฎและสำคัญดอกหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการรับฟังความเห็นที่มีคุณภาพคือการมี **“ศิลปะในการแปลงคำบ่นเป็นความเห็น”** เพราะการทำโครงการในแต่ละพื้นที่ย่อมเกิดความกังวลของชาวบ้านในพื้นที่นั้น จึงต้องเปิดใจฟังว่าพวกเขามีข้อกังวลอะไร เพื่อร่วมกันหาทางออกและลดความขัดแย้ง แต่ทั้งนี้ต้องให้ข้อมูลกันอย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา เช่น เคยมีการรับฟังความเห็น ของโรงไฟฟ้าชีวมวลจากแกลบในจังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าฝุ่นจากโรงงานทำปฏิกิริยากับละอองเรณูทำให้ข้าวลีบ เมื่อผู้ประกอบการพบว่าสิ่งนี้คือความห่วงกังวลของชาวบ้าน ก็อาจจะหยุดการทำงานในช่วงที่ชาวบ้านทำข้าวนาปี ก็จะประนีประนอมกับชาวบ้านได้ด้วย

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เคยลงไปร่วมสังเกตการณ์ในเวทีกำหนดขอบเขตการทำเอชไอเอโดยสาธารณะ (Public Scoping) พบว่าเป็นกระบวนการ ให้ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และประชาชนทำงานร่วมกัน และให้มีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญด้วย ทำให้การที่จะมีโรงงานเกิดขึ้นสักแห่งต้องทำงานโปร่งใสมากขึ้น ประชาชนมีโอกาสติดตามและตรวจสอบได้มาก

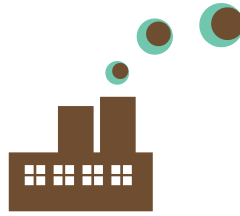
และในเวทีรับฟังความเห็นที่ได้เข้าร่วมนั้น ได้เห็นความพยายามของทางผู้ประกอบการเตรียมเอกสารและสื่ออธิบายโรงงานและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมาอย่างดี แต่คิดว่าประชาชนอาจจะไม่ค่อยเข้าใจ เพราะยังเป็นเรื่องใหม่และเข้าใจยาก ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่จึงยังเป็น “ผู้ฟัง” และตั้งคำถามกว้างไม่ลงลึกไปที่ขอบเขตการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เช่น ขอทราบชนิดและปริมาณของกรดที่ชัดเจน โรงงานจ้างบริษัทใดไปกำจัดขยะด้วยวิธีอย่างไร และที่ไหน น้ำเสียที่แยกสารออกแล้วปล่อยลงทะเลหรือไม่

นอกจากนี้จุดอ่อนของการทำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) และ การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ในบ้านเรา คือ เป็นการทำรายโครงการ แต่ในความเป็นจริงในพื้นที่มาตาพุดที่มีโรงงานตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ผลกระทบที่เกิดขึ้นเกิดเป็นองครวมจากหลายโครงการ ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการประเมินอีกแบบหนึ่ง ซึ่งตอนนี้ยังไม่มี

“ชาวบ้านที่มาเข้าร่วมเวทีบอกกับผมว่า น้ำเสียที่แบบปล่อยลงทะเล ลงคูคลอง ไม่รู้ว่ามาจากโรงงานไหนบ้าง กลิ่นเหม็นที่ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนก็ไม่รู้ว่ามาจากโรงงานไหน ไม่มีโรงงานไหนรับผิดชอบที่ให้บริษัทอื่นรับไปกำจัด ก็ไม่รู้ว่าทำอะไร ไปทำที่ไหน มีบางบริษัทไปขุดหลุมฝังดินในบางพื้นที่ของระยอง น้ำทำในระยองเสียหายหมด ไม่มีใครรับผิดชอบ...”

เหมือนฟ้าจะเป็นใจ แต่ต้องคอยลุ้นต่อไปว่าแจ๊คจะควมม้า ผาพายุฝนนี้ไปได้หรือไม่... ||

ลด/ขจัด/ไม่ย้าย! : การสูญหายของบางสิ่งท่ามกลางมลพิษ

เรื่อง พันธกานต์ ตงฉิน

สองทางเลือกเท่าที่มีคือ “ย้าย” กับ “อยู่”

ย้าย – ชาวมาบตาพุดไม่น้อยคนต้องย้ายออกจากพื้นที่ จากบ้านที่เคยอาศัย จากท้องทะเลที่เคยหาอยู่หากิน เหตุผลของการมีชีวิตและสุขภาพที่ดีนับเป็นเรื่องต้องใคร่ครวญ พวกเขาควรจะทำอย่างไรเมื่อความจริงในข่าวรายงานอยู่บ่อยครั้ง อุบัติเหตุร้าย สารพิษรั่วบ้าง ขณะที่ความจริงนอกข่าวก็ไม่ห่างไกลจากความน่ากลัว ไม่ต้องรอให้สารเคมีรั่ว เพราะเท่าที่สูดดมอยู่ทุกวันก็เพียงพอแล้วที่จะเวียนเวียนหรือหวั่นไหว ไม่นับว่าวันดีคืนดี โรงงานอุตสาหกรรมบางโรงก็ถูกขี้นมาเผาทำลายอะไรไม่ทราบ ปล่อยควันหม่นดำชนิดที่ไม่อาจนับเป็นความประสงค์ดี

อยู่ – เกี่ยวข้องกับการย้าย มาบตาพุดมีประชากรแฝงเกินกว่าครึ่งส่วนใหญ่ย้ายมาทำงาน ย้ายมาเป็นเพื่อนบ้านกับชาวมาบตาพุดอีกบางส่วนที่ยืนยันจะอยู่จะตายที่นี้ และเมื่อเหตุผลของการมีชีวิตและสุขภาพที่ดีนับเป็นเรื่องต้องใคร่ครวญ พวกเขาควรจะทำอย่างไรเมื่อमेะเร็งทยอยพรากชีวิตญาติพี่น้อง โรงเรียนต้องย้ายหนีโรงงานโรงพยาบาลตั้งอยู่เคียงข้างกองขยะอุตสาหกรรม

ชาวมาบตาพุดไม่ใช่คนอ่อนแอ ตรงกันข้าม พวกเขาล้วนเข้มแข็งที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น

ถ้าเราเชื่อว่าการอยู่อย่างเข้มแข็งกับอยู่อย่างจำนรรไม่เหมือนกัน เราคงเข้าใจได้ไม่ยากว่าทำไมพี่น้องมาบตาพุดถึงกล้าหาญพอที่จะฟ้องศาล เพื่อเอาความกับบุคคลสำคัญทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระดับชาติ ที่มีพลังเพียงพอที่จะยืนยันและปกป้องสิทธิความเป็นมนุษย์ ท่ามกลางสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่มีปัญหาสะสมมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งการเรียกร้องของชาวบ้านและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเป็นผล ศาลปกครองระยองมอบของขวัญเป็นคำสั่งให้มีการประกาศเขตควบคุมมลพิษในเดือนมีนาคม ๒๕๕๒

วรากร น้อยพันธ์ นักวิชาการจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเล่า ย้อนให้ฟังว่า ในสมัยที่พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี และนายโฆษิต นันเปี่ยมรัษฎ์ เป็นประธานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เคยมีความพยายามแก้ไขปัญหามาโดยจัดทำแผนปฏิบัติการ

ลดและขจัดมลพิษในพื้นที่จ.ระยอง พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔ อย่างไรก็ตาม แผนดังกล่าวมีข้อบกพร่องคือขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในการกำหนดและการดำเนินงาน ภาครัฐขาดงบประมาณสนับสนุน และปัญหาทางมลภาวะก็ไม่มีการทำอะไรที่จะลดน้อยถอยลง จนชาวบ้านขาดความเชื่อมั่น และนำไปสู่การเรียกร้องฟ้องคดีดังกล่าว

วรากรให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หลังการประชุมเพื่อพิจารณาคำสั่งจากศาลปกครอง คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีมติประกาศให้มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒ และความจำเป็นอย่างหนึ่งก็ตามมาก็คือ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้ท้องถิ่นต้องจัดทำแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษ โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษ ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินสถานภาพ ขอบเขตความรุนแรง และผลกระทบ เพื่อกำหนดมาตรการที่จำเป็นหรือเหมาะสม

ศุภกิจ นันทะวรการ นักวิจัยอิสระจากมูลนิธินโยบายสุขภาวะเล่าถึงขั้นตอนการดำเนินงานว่า หลังจากได้รับคำสั่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่เทศบาลทั้ง ๘ ในพื้นที่^๑ ได้แยกย้ายกันทำแผนฯ ด้วยวิธีการทำงานที่แตกต่างกันออกไป จนกระทั่งมีโครงการว่าด้วยการลดและขจัดมลพิษเกิดขึ้นมากมาย โดยที่ยังไม่นับรวมแผนฯ ฉบับปี ๒๕๕๐-๒๕๕๔ และแผนประจำปีของเทศบาลที่มีการดำเนินงานอยู่ก่อนแล้ว จังหวัดระยองจึงได้จ้างมหาวิทยาลัยมหิดล ทำการประมวลการจัดทำแผนฯ ทั้งหมด รวบรวมโครงการและความคิดเห็นจากทุกเทศบาลได้ทั้งสิ้น ๕๒๓ โครงการ วงเงินรวมประมาณ ๑๓,๐๑๓.๘๒ ล้านบาท ซึ่งทั้งหมดถูกนำเสนอให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา แต่ในที่สุดแล้วคณะทำงานมีความเห็นว่า แผนฯ ดังกล่าวยังไม่ได้นำดำเนินการตาม พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อม มาตรา ๕๙ และ ๖๐ จึงได้แจ้งให้จังหวัดระยองนำกลับไปแก้ไขปรับปรุงใหม่

จังหวัดระยองส่งแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษฉบับแก้ไขอีกครั้งเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ โดยคัดเลือกโครงการที่มีความจำเป็นในการดำเนินการเร่งด่วนออกมา ๑๖ โครงการ ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้พิจารณาพบทวนในรายละเอียด

^๑ ได้แก่ เทศบาลเมืองมาบตาพุด เทศบาลตำบลมาบตาพุด เทศบาลเมืองบ้านฉาง เทศบาลตำบลบ้านฉาง เทศบาลตำบลเนินพระ เทศบาลตำบลทับมา เทศบาลนครระยอง และเทศบาลตำบลมาบตาพุดพัฒนา ทั้งนี้ อบจ.ระยอง และ ๗ เทศบาล ได้นำเสนอโครงการในแผนลดและขจัดมลพิษ เว้นก็แต่เทศบาลตำบลมาบตาพุดพัฒนา
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง (๑๘ มี.ค.๒๕๕๓)

ก่อนส่งแผนฯ ทั้งฉบับเดิมและฉบับแก้ไขให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณาในการประชุมวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

วรากรเล่ารายละเอียดความคืบหน้าว่า มติที่ประชุมครั้งนั้นเห็นว่แผนฯ ดังกล่าวต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติม เพราะในเบื้องต้นมีเพียงชื่อโครงการและวงเงินงบประมาณเท่านั้น จึงมอบหมายให้จังหวัดระยองจัดทำรายละเอียดโครงการทั้ง ๑๖ โครงการ ให้ครบถ้วนภายในกำหนดระยะเวลา ๑ เดือน โดยความช่วยเหลือของกรมควบคุมมลพิษและสำนักนโยบายและแผนฯ เพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งทางจังหวัดระยองและกรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการเพิ่มเติมรายละเอียดโดยจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นทั้งสิ้น ๓ ครั้ง และเสนอโครงการดังกล่าวต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อรอพิจารณาในการประชุมอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวถึง ๑๖ โครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน วรากรมีความเห็นว่าหลายโครงการจัดทำขึ้นโดยมีท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง ไม่ได้มองภาพรวมในการแก้ไขต้นตอปัญหามลพิษอย่างจริงจัง หากแต่เป็นโครงการที่เน้นไปในด้านจัดซื้อหรือก่อสร้าง เช่น ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย ก่อสร้างกำแพงดินเสริมเหล็กกั้นทะเล จัดซื้อเครื่องตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย เป็นต้น ซึ่งศุภกิจมองว่าปัญหาสำคัญคือการมุ่งเน้นไปที่มาตรการใช้เงิน โดยไม่ได้พัฒนาในด้านอื่นไปพร้อมกัน เช่น การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งแม้เทียบกับการจัดทำแผนฯ เมื่อปี ๒๕๕๐ แล้วถือว่าเปิดการมีส่วนร่วมมากกว่า แต่ก็เป็นการเข้าประชุมเพียงเพื่อรับฟัง โดยที่ชาวบ้านไม่ได้รับการเสริมความรู้หรือขีดความสามารถขึ้นกว่าเดิมมากนัก

วรากรและศุภกิจมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาสำคัญอีกอย่างของการจัดทำแผนฯ ก็คือ การขาดข้อมูลรองรับ ไม่ว่าจะเป็นชนิดและปริมาณของสารเคมีซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่สะดวกที่จะเปิดเผย ทั้งความสามารถในการรองรับมลพิษ (Carrying Capacity) ซึ่งหมายถึงปริมาณการรองรับมลพิษที่มีระดับความเข้มข้นมากที่สุด โดยไม่เป็นอันตรายหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต ในส่วนนี้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มอบหมายให้กรมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยศึกษาเมื่อปี ๒๕๔๑ แต่ยังไม่แล้วเสร็จในปัจจุบัน

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหา ศุภกิจเสนอให้โรงงานอุตสาหกรรมเผยแพร่ข้อมูลเพื่อจัดทำทะเบียนข้อมูลการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม (Pollutant Release and Transfer Register: PRTR) เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลมลพิษและสารเคมีทั้งเพื่อป้องกันตนเองและชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหามลพิษ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในพื้นที่

ในขณะที่การจัดทำแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษยังไม่สามารถตอบใจให้ได้ว่า ๕๒๓ โครงการดังกล่าวจะตอบสนองหรือนำประโยชน์มาสู่ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีจนกระทั่งมีการประกาศเขตควบคุมมลพิษได้หรือไม่ ชาวอุบัตถิภย ไฟไหม้ หรือสารเคมีรั่วไหลก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านสุดดมกลืนแปลกปลอมเข้าไป โดยบอกตัวเองไม่ได้ว่านั่นคือสารอะไร ทั้งไม่สามารถสืบหาพบว่าโรงงานใดเป็นคนปล่อย ยังไม่นับว่าบางครั้งชาวบ้านบางคนไม่ทราบเลยด้วยซ้ำว่าสารเคมีรั่วไหล จนกระทั่งญาติผู้หนึ่งดูข่าวโทรทัศน์อยู่ที่ต่างจังหวัดโทรศัพท์มาบอก

เมื่อเหตุผลของการมีชีวิตและสุขภาพที่ดีเป็นเรื่องที่ต้องใคร่ครวญ น่าสนใจว่าคนมาบตาพุดดูแลตัวเองอย่างไรในวันที่สภาพแวดล้อมรอบตัวอันคุ้นเคยกลับกลายเป็นแปลกหน้าเช่นนี้

ชุมชนหนองแพบเป็นตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ พระอาจารย์สมหมาย เจ้าอาวาสของวัดประจำชุมชนเล่าถึงการปรับตัวที่ผ่านมามีการปรับปรุงศาลาการเปรียญให้กว้างขวางและมีลักษณะโปร่งลม โดยติดหน้าต่างกระจกไว้รอบด้าน นอกจากนี้ยังเสริมขอบยางไว้ที่ขอบหน้าต่าง เพื่อปิดมันได้สนิทยิ่งขึ้นในกรณีฉุกเฉิน ไม่มีใครทราบว่าโรงงานปิโตรเคมีขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่หน้าวัด จะแบ่งปันสิ่งแปลกปลอมมาให้วันใด อย่างน้อยชาวบ้านก็มีสถานที่หลบภัยและรวมพลเพื่อรอการอพยพ

ดร.ธงชัย โรจนกันันท์ ผู้อำนวยการพิเศษ กรมโยธาธิการและผังเมือง เสนอความเห็นไว้ว่า ชุมชนในพื้นที่เสี่ยงเช่นหนองแพบนั้นควรอย่างยิ่งที่จะมีแผนการรับมือในกรณีเกิดอุบัติเหตุ โดยอาจปรับให้ถนนที่อยู่ข้างวัดเป็นเส้นทางหลักในการอพยพ วางมาตรการจำกัดจำนวนหรือประเภทรถที่วิ่ง ทั้งมีการซักซ้อมความเข้าใจอยู่เป็นระยะ

เป็นความจริงที่ชาวมาบตาพุดยังคง “อยู่” ไม่ได้ “ย้าย” ไปไหน แต่วิธีการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมรุ่มรวยมลภาวะเช่นนั้น ที่ชัดเจนเห็นจะมีแต่แผนการ “หนี” อากาศเป็นพิษก็เตรียมอพยพ น้ำเป็นพิษก็หันไปอุดหนุนรถขายน้ำเพื่อใช้ดื่มใช้กิน แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษจึงมีความสำคัญในแง่ของการวางแผนจัดการต้นตอของปัญหา ข้อถกเถียงจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้มลพิษลดลงมากพอ ก่อนที่ชาวบ้านจะค่อยๆ ลดลงล้มลง แม้ชาวมาบตาพุดไม่ใช่คนอ่อนแอ ตรงกันข้าม พวกเขาล้วนเข้มแข็งที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งเราก็ไม่ควรลืมเลือนละเลยไปว่ามลพิษมลภาวะผู้ประสงค์ดีกำลังรอเสนอแผนปฏิบัติการลดและขจัดชีวิตอยู่เช่นกัน

- แผนลดและขจัดมลพิษฯ ฉบับแรก (๕๒๓ โครงการ) ระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (๒๕๕๓-๕๗)

แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง	จำนวน (โครงการ)	วงเงิน (ล้านบาท)
กลุ่ม ๑ โครงการที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกควัน แบ่งเป็น โครงการมลพิษด้านน้ำ ๖๓ โครงการ อากาศ ๓๑ โครงการ และขยะ ๑ โครงการ	๙๕	๔,๙๖๗.๕๓
กลุ่ม ๒ โครงการที่ยังไม่มีความชัดเจนว่าสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกควัน	๒๕๗	๓,๔๓๖.๐๓
กลุ่ม ๓ โครงการที่ไม่มีความสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกควัน	๑๗๑	๑,๗๕๓.๓๘

ที่มา : ผลการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

- แผนลดและขจัดมลพิษฯ ฉบับแก้ไข โดยจังหวัดระยองคัดเลือกโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ๑๖ โครงการ วงเงิน ๓๙๕.๓๖ ล้านบาท

โครงการ	หน่วยงาน	วงเงิน (ล้านบาท)
๑. จัดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ	อบจ.ระยอง	๒
๒. ตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองน้ำหนู	ทต.เนินพระ	๐.๖
๓. เพิ่มขีดความสามารถบุคลากรเฝ้าระวังปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ	อบจ.ระยอง	๘
๔. พัฒนาและสร้างเครือข่ายอาสาสมัครรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ	อบจ.ระยอง	๑
๕. เพิ่มศักยภาพบุคลากรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม	ทส.จ.ระยอง	๑
๖. อบรมอาสาสมัครชุมชนติดตามตรวจสอบมลพิษ	ทส.จ.ระยอง	๑
๗. ปรับปรุงซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย	ทม.มาบตาพุด	๕๐
๘. ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย	ทน.ระยอง	๑๓๙.๕๖
๙. การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ	ทต.เนินพระ	๐.๒
๑๐. ซ่อมลอกคลองบ้านฉางและคลองพูน	ทต.บ้านฉาง	๔.๓๕
๑๑. จัดซื้อเครื่องเติมออกซิเจนในแหล่งน้ำ	ทต.เนินพระ	๑
๑๒. จัดซื้อเครื่องตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย	ทต.เนินพระ	๐.๒
๑๓. เป่าล้างทำความสะอาดบ่อน้ำตื้นในเขต ทม.มาบตาพุด	ทม.มาบตาพุด	๑๐
๑๔. ก่อสร้างกำแพงดินเสริมเหล็ก หาดพูน	ทต.บ้านฉาง	๑๗.๓๖
๑๕. ก่อสร้างกำแพงดินเสริมเหล็ก หาดน้ำริน	ทต.บ้านฉาง	๙.๐๙
๑๖. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยพื้นที่มาบตาพุด	กนอ.	๑๕๐

ที่มา : ผลการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

การดำเนินการเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในเขตควบคุมมลพิษ

แบ่งเป็น ๔ ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่หนึ่ง องค์กรท้องถิ่นจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษ ส่วนที่สอง ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดให้สูงกว่ามาตรฐานทั่วไปได้ ส่วนที่สาม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ก.ก.วล.) มีอำนาจกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สูงกว่ามาตรฐานทั่วไปได้ ส่วนที่สี่ หากปัญหารุนแรงเข้าขั้นวิกฤต รมต.ทรัพยากรธรรมชาติ โดยความเห็นชอบจากก.ก.วล. สามารถขออนุมัติกรม. ใช้มาตรการคุมครองสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน, ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมที่อาจก่อผลกระทบ, กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานอีไอเอ, กำหนดวิธีการจัดการ ขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง, กำหนดมาตรการอื่นๆ ที่เห็นสมควรและเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

ที่มา : ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกาศเขตควบคุมมลพิษที่มาบตาพุด ข้อมูลโดย มูลนิธินโยบายสุขภาพ

พังเมือง :

ความหวังและความสัมพันธ์บนพื้นดินระบายสี

เรื่อง พันธกานต์ ตงจีน ภาพ กองบรรณาธิการ

ถนนสายนั้นแยกจากถนนสุขุมวิทมุ่งหน้าชุมชนชายทะเลในเขตเทศบาลมาตาฟูด สองเลนของมันตัดผ่านกลางระหว่างปล่องควันสองปล่อง ปล่องที่ใหญ่กว่าและมีพวกพ้องหน้าตาคล้ายกันจำนวนมากเป็นของโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งครอบครองที่ดินไม่น้อยไปกว่าชุมชนขนาดย่อมที่วางตัวเองไว้อีกฝั่งของถนน ปล่องควันอีกปล่องหยุดยืนอย่างเดียวตายอยู่เหนือฉาปนกิจสถานของวัดเก่าแก่ศูนย์กลางชุมชนแห่งนั้น

นอกเหนือจากกลิ่นฉุนและฝุ่นหมอกที่ถ่ายเทข้ามฝั่งไปมาแล้ว ชีวิตที่ดำเนินอยู่บนสองฟากถนนยังมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น และเห็นห่างกันอีกหลายประการ

พื้นที่สีม่วงเป็นเขตอุตสาหกรรม ในขณะที่สีเหลืองถูกจัดสรรไว้สำหรับอยู่อาศัย คำอธิบายบอกได้อย่างนั้น แต่ในผังเมืองรวมมาตาฟูดฉบับปัจจุบัน สีม่วงถูกขยายขอบเขตเพิ่มเติมทาทับบนสีอื่น ทำให้ชุมชนหลายแห่งที่ตั้งอยู่รายรอบกลุ่มโรงงาน เช่นหนองแฟบหรือมาบชลูด จำต้องวางตัวอย่างขมขื่นในแวดล้อมของเขตอุตสาหกรรม คอยมองโรงงานผุดขึ้นทีละโรง เปลวไฟและควันไฟถูกปล่อยออกมาแทบทุกปล่อง และในบางอารมณ์ ท่อแก๊สที่อยู่ข้างรั้วบ้านนั้นก็นำเอามาหนุนหัวเล่นแทนหมอน

มลพิษเป็นผลตามมา พื้นที่ดังกล่าวมักจะอบอวลด้วยกลิ่นสารเคมีตลอดทั้งวัน พระอาจารย์สมหมาย เจ้าอาวาสวัดหนองแฟบช่วยคลายข้อสงสัยว่าทำไมเวลาเที่ยงวันที่นั่งคุยกันอยู่นั้นอากาศถึงได้สดชื่นเย็นสบายนัก หลวงพ่อยิ้มในคำตอบว่าหนองแฟบโชคดีที่ติดทะเล ลมทะเลพัดแรงในตอนกลางวัน ขณะที่ความโชคร้ายไปตกอยู่กับชุมชนมาบชลูดที่อยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ลมทะเลพามลพิษทั้งหลายผ่านไปทางนั้น ก่อนที่มันจะถูกหอบกลับมาหนองแฟบในตอนกลางคืน ด้วยสิ่งที่เรียกว่าลมบก มวลอากาศหนักเหล่านั้นปกคลุมหลังคาบ้านเอาไว้ในขณะที่พวกเขาอนหลับสนิทและตื่นนอนขึ้นโดยไม่สามารถคาดเดาได้เลยว่ารับสารพิษเข้าไปในร่างกายแล้วเท่าใด

น้อย ใจตั้ง คุณลุงพื้นถิ่นมาตาฟูด เปรยเอาไว้ว่านอกจากมลพิษที่เป็นของคู่กันแล้ว เย็นย่ำฟ้ายังไม่ทันได้มืด โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมก็แข่งกันเปิดไฟสว่างจ้า บ้านลุงน้อยอยู่ไกลจากเขตนิคมฯ ออกไปราว ๒ กิโลเมตร ยังรู้สึกเหมือนกับว่ามีดินแดนที่พระอาทิตย์ไม่เคยลับ

เพราะเหตุผลดังกล่าว แผนภาพระบายสีอย่างผังเมืองจึงมีฐานะเป็นทั้งเทวาและซาตานในปัจจุบันของมาตาฟูด ท่ามกลางเสียงเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรม ผังเมืองใหม่เป็นความหวัง ในขณะที่ผังเมืองเก่าที่ใช้มานานและกำลังจะหมดอายุนั้นเป็นความสิ้นหวังของชาวบ้านที่ต้องทนอาศัยอยู่ในร่มเงาอุตสาหกรรม

ท่ามกลางคำถามว่า ความหวังควรเป็นสิ่งจำเป็น ศุภกิจนั้นทวารการ นักวิชาการมูลนิธินโยบายสุขภาพะเชื้อเช่นนั้น ผังเมืองที่กำลังดำเนินการร่างขึ้นใหม่ถูกยกให้เป็นความหวังบนพื้นฐานที่ว่ามันต้องบรรจุเอาพื้นที่กันชน (Buffer zone) เข้าไปในนั้นด้วย

ศุภกิจกางผังเมืองปัจจุบันแล้วชี้นิ้วไล่ไปบนพื้นที่สีม่วงซึ่งถือว่ากำหนดไว้มากเกินความจำเป็น เพราะในความเป็นจริงแล้ว บางส่วนของมันยังคงเป็นป่า เป็นที่ดินรกร้าง ไม่ได้มีเฉพาะโรงงาน

เท่านั้นที่ตั้งอยู่ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำพื้นที่ดังกล่าวกลับคืนมา เพื่อกำหนดให้เป็นพื้นที่กันชน เว้นระยะระหว่างโรงงานกับชุมชน ไม่ให้ชิดติดกัน สอดคล้องกับภรณ์ สวัสดิ์รักษ์ นักวิชาการอิสระจาก เครือข่ายวางแผนและผังเมืองเพื่อสังคม ซึ่งให้ความเห็นว่า ควรเริ่มต้น พิจารณาพื้นที่กันชนว่าอยู่ในระดับใด ระดับโรงงาน ระดับนิคม อุตสาหกรรม หรือระดับผังเมือง เพราะในระดับโรงงานและนิคม อุตสาหกรรมจะต้องมีมาตรการพื้นที่กันชนในรายงานวิเคราะห์ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (อีไอเอ) อยู่แล้ว ควรมีการทบทวนว่า เหมาะสมเพียงใดกับสภาพข้อเท็จจริง แตกต่างจากระดับผังเมือง ซึ่งเป็นการกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน การกำหนดสี ของผังเมืองเป็นเรื่องของการคาดประมาณอนาคต เมื่อมาพบเหตุ เกิดปัญหาและประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ จึงจำเป็นต้อง ทบทวนว่าได้มีการคาดประมาณพื้นที่สีม่วงไว้มากเกินพอดี หรือ มากเกินกว่าความสามารถในการรองรับจัดการหรือไม่

ภรณ์อธิบายเพิ่มเติมถึงระยะและขนาดของพื้นที่กันชน ซึ่ง ควรพิจารณาถึงประเภทของกิจกรรม โครงการ สภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศของพื้นที่ รวมถึงการแพร่กระจายของมลพิษที่เกิดขึ้น สำหรับในต่างประเทศนั้นได้มีการกำหนดระยะพื้นที่กันชนแตกต่างกันไป ตั้งแต่ ๒ กิโลเมตรไปจนถึง ๑๐ กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาจไม่ได้มีเพียงการกำหนดระยะเท่านั้น ยังต้องพิจารณา ถึงคุณภาพของพื้นที่ว่าจะวางมาตรการป้องกันความเสี่ยงจาก มลพิษและอุบัติเหตุอย่างไร โดยสามารถบริหารจัดการพื้นที่ได้หลาย แนวทาง เช่น ปลูกต้นไม้เพื่อดูดซับมลพิษไม่ให้ลอยข้ามไปยังเขต บ้านเรือน ก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสีย กำหนดให้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น

ประเด็นเรื่องระยะของพื้นที่กันชนยังคงอยู่ในขั้นตอนแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เพราะมีปัจจัยสำคัญเข้ามาเกี่ยวข้องคือสภาพความ เป็นจริงของพื้นที่ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกันออกไป บางบริเวณมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ชิดกับบ้านเรือน มีเพียง ถนนสองเลนกัน เช่น ชุมชนหนองแพบหรือชุมชนตากวน-อ่าวประดู่

ดร.ธงชัย โจนกนันทน์ ผู้อำนวยการพิเศษ กรมโยธาธิการและ ผังเมือง ให้ความเห็นไว้ว่าพื้นที่อย่างหนองแพบหรือตากวน-อ่าว ประดู่ นั้นคงต้องพิจารณาในรายละเอียดกันอีกครั้งว่าจะเวนคืน ที่ดินของชาวบ้านแล้วกำหนดเป็นพื้นที่กันชน หรือจะสร้างแนว กันชนแนวตั้งในพื้นที่เท่าที่มี โดยอาจใช้วิธีเช่นการทำกำแพง สีเขียว (Green wall) โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพราะสารพิษ บางตัวจะลอยอยู่ไม่ห่างผิวดิน จึงสามารถทำเป็นแนวคันดินขวางไว้ ปลูกต้นไม้ที่มีความสามารถในการบดบังเหตุ เช่นว่าสีของใบจะ เปลี่ยนไปเมื่อกระทบกับกรดหรือมลพิษ ถนนสองเลนเส้นที่ตัด ผ่านกลางระหว่างชุมชนและโรงงานอาจถูกถมเป็นคันดิน ปลูก ต้นไม้บังจนมองไม่เห็นกันอีก แม้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่ ทั้งสองฝั่งจะยังดำเนินอยู่อย่างแนบแน่นและเห็นท่างกันหลายประการ

ราว ๓๐ ปีก่อน ยุคสมัยที่นโยบายสาธารณะยังไม่ผลิบาน ชาวมาบตาพุดได้รับการแจกจ่ายความหวังว่าโรงงานที่กำลังจะ ตั้งขึ้นใกล้บ้านจะทำให้พี่น้องมีงานทำ มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ความรู้เรื่องการจัดทำผังเมืองถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกแม้พวกเขา จะยังไม่คุ้นเคยกับมัน ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ตะวันออก (Eastern seaboard) ซึ่งวางเป้าหมายไว้ที่การพัฒนา

ผังเมืองฉบับแรก

ประกาศในกฎกระทรวง
ฉบับที่ ๔๖ พ.ศ. ๒๕๓๑

ผังเมืองฉบับที่สอง พ.ศ. ๒๕๓๔

ขยายพื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มและ
มีการกำหนดบริเวณอุตสาหกรรมเบา

ต่ออายุ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑ ปี
สิ้นสุด ๒๑ พ.ศ. ๒๕๔๑

ยุคทองแห่งการขยายตัวของอุตสาหกรรม
ว่างเว้นจากการบังคับใช้ผังเมือง
เป็นเวลา ๕ ปี

ผังเมืองรวมบริเวณเขตอุตสาหกรรม หลักและชุมชน จังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๔๖

ขยายพื้นที่อุตสาหกรรมเป็น ๔ เท่า
ของผังเมืองฉบับแรก

แก้ไขการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นรายแปลง
พ.ศ. ๒๕๔๘

แก้ไขครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙
ยกเลิกข้อห้ามประกอบกิจการ
อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในบางพื้นที่

ต่ออายุ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑ ปี
สิ้นสุด ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๓

เตรียมประกาศเทศบัญญัติ
บังคับใช้เฉพาะหน้า
พร้อมดำเนินการประเมินผล
และจัดวางผังเมืองใหม่

อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง มาบตาพุด กำลังจะเปลี่ยนแปลง การกำหนดอนาคตชุมชนด้วยแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การนี้กล่าวถึงเจตนารมณ์สำคัญของผังเมืองซึ่งมีสี่ประการ คือ สุขลักษณะ ความปลอดภัย ความเป็นระเบียบ และสภาพแวดล้อมที่ดี ผังเมืองจะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่ที่มีเอกภาพและสอดคล้องกับทั้งการพัฒนาและวิถีชีวิตของชุมชน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผังเมืองที่ดีจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี

ดร.ธงชัยแสดงความเห็นว่า ผังเมืองดังกล่าวมีความสมบูรณ์พร้อมในตัว นอกจากนี้จะมีพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่กันชนอยู่รอบพื้นที่สีม่วงแล้ว ยังมีส่วนที่จัดไว้สำหรับพักอาศัย สถานะที่ราชการ และมีศักยภาพรองรับผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมได้อย่างเต็มที่ โดยตกลงกันว่าจะไม่มีการเพิ่มขอบเขตสีม่วงอีกในอนาคต

ทุกสิ่งคล้ายดำเนินไปด้วยดี แต่ความขัดแย้งบางอย่างก็แฝงตัวอยู่ในนั้น ชุมชนอ่าวประดู่เดิมถูกเวนคืนเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม บริเวณพื้นที่สงฆ์ถูกปรับเปลี่ยนเป็นโรงงานปุ๋ยแห่งชาติซึ่งปิดตัวไปแล้วในปัจจุบัน พื้นที่สีม่วงในผังเมืองวันนั้นทำให้ชุมชนหายไปหนึ่งชุมชน ชาวบ้านบางคนย้ายออกนอกพื้นที่มีบ้างที่ย้ายไปรวมกับชุมชนตากวนเกิดเป็นชุมชนตากวน-อ่าวประดู่หลายคนเลือกสร้างบ้านใหม่ในชุมชนรายรอบโรงงาน เช่นเดียวกับลุงน้อยที่มาปักหลักทำไร่ทำสวนที่ชุมชนเกาะกก-หนองดังเม่ แม้ดินมะม่วงในสวนจะสูงใหญ่ออกดอกออกผลมาจนถึงปัจจุบัน แต่เขาก็ไม่เคยลืมว่าในวันที่อ่าวประดู่แตก พื้นลงในชุมชนต้องกระจัดกระจายไปคนละทาง ยังไม่นับว่าความสัมพันธ์ระหว่างหนองแพบ-อ่าวประดู่-ตากวน ที่เคยเดินไปมาหาสู่กันกลับต้องพังทลายลง เพราะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มาตั้งขวาง

คล้ายว่าสีของผังเมืองในความหมายของนักลงทุนจะมีเพียงสีม่วงเท่านั้น และความคิดนี้ก็ชัดเจนขึ้นมากในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ หลังจากการประชุมเพื่อปรับปรุงแก้ไขผัง เหตุผลของการพัฒนาทำให้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมที่เคยกำหนดไว้ไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจอีกต่อไป ผังเมืองใหม่จึงได้มีการระบายสีม่วงเพิ่มขึ้นไปอีกทางทิศเหนือเป็นนิคมอุตสาหกรรม

อาร์ไอแอล ทิศตะวันออกกระบายทับพื้นที่ชุมชนตากวน-อ่าวประดู่ และทิศตะวันตกซึ่งเป็นรั้วบ้านอีกด้านของชุมชนหนองแปบ กำหนดให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเบาซึ่งไม่ก่อมลพิษ ผังเมืองฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ๕ ปี และมีการต่ออายุอีก ๒ ครั้ง ครั้งละหนึ่งปี จนกระทั่งมาหมดอายุเอาในปี พ.ศ.๒๕๔๑ และยุคทองแห่งการขยายตัวของอุตสาหกรรมก็เริ่มต้นขึ้น

ในช่วงปีนั้นปัญหาเรื่องมลพิษกำลังถูกจับตา โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ถูกทวงถามถึงความชอบธรรมในการปล่อยให้สารเคมีรั่วไหลจนเป็นอันตราย อย่างไรก็ตาม เรื่องผังเมืองกลับไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการถกเถียง ทำให้พื้นที่มาบตาพุดซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ มีปัญหาสิ่งแวดล้อมและควรได้รับการควบคุมที่ดิน กลับว่างเว้นจากการบังคับใช้ผังเมืองเป็นเวลานานถึง ๕ ปี โรงงานอุตสาหกรรมผุดขึ้นราวกับเห็ดพิษที่รีบจับจองขอนไม้ผุพังในฤดูฝน ขยายเต็มพื้นที่สีม่วงในผังเมืองเดิม ทั้งขยาย

ออกข้างนอกเข้าไปในพื้นที่อื่น และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือบริเวณที่ถูกกำหนดไว้เป็นอุตสาหกรรมเบาข้างชุมชนหนองแปบนั้น โรงงานปิโตรเคมีขนาดใหญ่ก็เริ่มตอกเสา ก่อสร้าง แล้วเสร็จ และเดินเครื่องโดยไม่มีใครท้วงติง

เมื่อขาดผังเมืองมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ผังเมืองที่ถูกร่างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงต้องเดินตามกระแสนโยบายซึ่งเน้นอุตสาหกรรมเป็นหลัก ระบายสีม่วงบนเขตโรงงานที่เกิดขึ้นใหม่ รวมทั้งกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มเติมขยายออกไปทับเขตที่อยู่อาศัยซึ่งควรเป็นสีเหลือง ทับพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งควรเป็นสีเขียว ชุมชนหนองแปบและมาบตาพุดซึ่งอาศัยอยู่ใกล้โรงงานมานานต่างถูกระบายสีม่วงบนหลังคา และโรงงานก็บีบคั้นเข้ามาติดรั้วบ้านของลูกหลานแห่งตำบลชายทะเลมากขึ้นเรื่อยๆ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงงานกับชุมชนจึงดำเนินไปอย่างแนบแน่น และเห็นห่างกันในอีกหลายประการ

๑	๒	๓
---	---	---

๑ เวียนเทียนเคียงปลงไฟในวันมาฆบูชา
ที่วัดหนองแพ
๒ ทำบุญทำใจ : พระจากวัดของชุมชน
ดาวาน-ฮาวประดู ชุมชนที่ติดกับโรงงาน
อุตสาหกรรมยังคงออกบิณฑบาตทุกเช้า แม้วิถีและคุณภาพ
ชีวิตจะเปลี่ยนไปมากแล้วก็ตาม
๓ รั้วบ้านรั้วโรงงาน : บ้านพักอาศัยที่ตั้งชิดโรงงานอุตสาหกรรม
พบเห็นได้ภายในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด
๔ อุตสาหกรรม-คุณภาพชีวิต : ทุกเช้ารถสองแถวของโรงงาน
จะรับส่งพนักงานตามจุดจอดเพื่อเข้าไปทำงานในโรงงาน

วันนั้นชาวบ้านหลายคนเพิ่งสังเกต แท้แล้วกลิ่นและควันที่ลอยออกจากโรงงานไม่ได้ลอยหายไปไหน หากแต่ข้ามถนนเข้าไปสะสมอยู่ในร่างกายของพวกเขา อัดอั้นอยู่ภายใน รอเวลาที่จะปลดปล่อยอีกครั้งผ่านทางปล่องควันอีกปล่องที่ยืนอยู่อย่างเดียวดาย ท่ามกลางเสียงสวดมนต์ในชุมชนเก่าแก่ที่อยู่กันมานานก่อนกำเนิดนิคมอุตสาหกรรม

ผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง หรือผังเมืองรวมมาบตาพุด พ.ศ.๒๕๔๖ ถูกต่ออายุมาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งละหนึ่งปี และกำลังจะหมดอายุลงในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ปัจจุบันเทศบาลเมืองมาบตาพุดได้จัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการประเมินผลและวางผังเมืองใหม่ ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการ โดยมีขั้นตอนสำคัญคือการประเมินผลผังเมืองเดิมสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน เปิดรับฟังความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และประมวลผลเพื่อจัดทำผังเมืองใหม่ มีกำหนดแล้วเสร็จปลายปี ๒๕๕๓ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาซ้ำรอยจากกรณีผังเมืองหมดอายุ เทศบาลเตรียมออกเทศบัญญัติเป็นการเฉพาะหน้า เพื่อควบคุมกิจกรรมการก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท จนกว่าผังเมืองใหม่จะประกาศใช้

ความตื่นตัวของภาคประชาสังคมทำให้ผังเมืองใหม่ถูกตั้งความหวังไว้สูงว่าจะสามารถเปลี่ยนวิกฤตของมาบตาพุดให้เป็นโอกาสที่อุตสาหกรรมและชุมชนจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ จึงไม่แปลกที่แนวคิดพื้นที่กันชน (Buffer zone) จะถูกศึกษาและแลกเปลี่ยนถกเถียงกันมากในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ควรใคร่ครวญไปด้วยพร้อมกันก็คือบทเรียนจากอดีต เฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของภาคประชาชน

ศุภกิจ นันทะวรการ ย้อนไปถึงเหตุการณ์ที่บ้านฉางเมื่อปี ๒๕๔๙ เมื่อมีการวางแผนที่จะแก้ไขเพิ่มเติมผังเมืองรวมในบริเวณหมายเลข ๔.๕ หรือบริเวณซึ่งอยู่ตะวันตกสุดของพื้นที่สีม่วงชาวบ้านฉางยื่นคำร้องคัดค้านกว่า ๗,๐๐๐ ฉบับ และได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่างๆ แสดงความไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจนที่ทางการจะยกเลิกข้อกำหนดซึ่งห้ามไม่ให้มีโรงงานปิโตรเคมีในบริเวณนั้น แต่แล้วในที่สุดชาวบ้านก็แพ้ ข้อคัดค้านถูกปฏิเสธ โรงงานปิโตรเคมีได้รับอนุญาต และนิคมอุตสาหกรรมเอเชียก็เริ่มดำเนินการก่อสร้างในพื้นที่ไม่ไกลจากชุมชน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาครั้งนั้น ผากรอยแผลไว้ในประวัติศาสตร์ของมาบตาพุด เป็นความจริงที่ในอดีตชาวบ้านไม่สามารถจินตนาการได้ว่าสีม่วงในผังเมืองจะ

นำสิ่งใดมาให้พวกเขาเพราะตอนนั้นโรงงานยังไม่ถูกสร้าง แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับกรณีนี้ พวกเขาเห็นและเรียนรู้จากชุมชนอื่น ทั้งพร้อมที่จะลุกขึ้นปกป้องสิทธิของตน การถูกปฏิเสธสิทธิในการมีชีวิตที่ดีจึงไม่ใช่สิ่งใดนอกจากการยืนยันความเจ็บปวดของคนผู้ไม่เคยมีปากมีเสียง

พระอาจารย์สมหมายเชื้อเช่นกันว่าการแก้ปัญหาผังเมืองต้องเริ่มที่คน เพราะตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ถ้าพี่น้องชาวหนองแปบบางคนไม่เห็นค่าในเม็ดเงินจากการขายที่ดินให้แก่โรงงาน ผืนดินที่พ่อแม่ลงแรงบุกเบิกมาก็คงไม่ถูกครอบครอง และวัดหนองแปบคงไม่ต้องประกอบศาสนกิจในวันที่โรงงานฝั่งตรงข้ามปลดปล่อยเปลวไฟสว่างไสวยิ่งกว่าเทียนไขในมือ

ดร.รัชชัช เปรียบเทียบสี่เหลี่ยมผืนผ้าเมืองของ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช กับผังเมืองรวมมาบตาพุด ย้อนให้เห็นอีกครั้งว่าจริงๆ แล้วมาบตาพุดก็เคยมีสิ่งๆ ที่เรียกว่าพื้นที่กันชนในผังเมืองฉบับแรก ส่วนสาเหตุที่ต้องกำหนดให้เป็นสี่เหลี่ยมก็เพราะพ.ร.บ. ผังเมืองของไทยยังล้าสมัยเกินกว่าจะระบุชื่อของพื้นที่กันชน อย่างไรก็ตาม คนหลายคนกลับมองเห็นอะไรไม่ไกลเกินกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

และต่างก็ไขว่คว้าครอบครองที่ดิน นักลงทุนกับชาวบ้านอาจสร้างผลกำไรได้แตกต่างกันมาก แต่พวกเขาก็มองผืนดินเหล่านั้นด้วยสายตาชนิดเดียวกัน ทั้งละเลยหรือหลีกเลี่ยงการพูดคุยเพื่อรับฟังความคิดเห็นอันจะนำไปสู่การตกลงใจร่วมมือระบายสีผังเมืองเพื่อประโยชน์ของทุกคน จนวันนี้พื้นที่ว่างเปล่าบางแห่งถูกแทนที่และหดแคบลงเหลือเพียงถนนกันชน วันที่เราต้องเรียกร้องหาพื้นที่กันชน ซึ่งเราเป็นคนทำลายลงเองกับมือ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนสองฝั่งถนนยังคงดำเนินไปอย่างแนบแน่นและเห็นห่างในอีกหลายประการ... ||

ขั้นตอนการดำเนินงานวางผังเมืองรวมบาทตาพุดฉบับใหม่

เทศบาลเมืองมาบตาพุดเป็นหน่วยงานหลักที่ได้รับการอนุมัติเป็นเจ้าพนักงานการผัง โดยมีสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดระยอง ทำหน้าที่ประสานงาน ให้คำแนะนำปรึกษาด้านวิชาการ และร่วมดำเนินการตามขอบเขตการถ่ายโอน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง “คณะทำงานวางและจัดทำผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชนจังหวัดระยอง” แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ทำหน้าที่กำหนดขอบเขตแนวทางการทำผัง ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความช่วยเหลือในการประสานงานอีกทางหนึ่ง

การดำเนินงานแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือการประเมินผลผังซึ่งมีกำหนดแล้วเสร็จในเดือนเมษายน ๒๕๕๓ และการปรับปรุงผังเมืองรวมฉบับใหม่ ซึ่งเทศบาลเมืองมาบตาพุดได้ว่าจ้างบริษัทพิสุทธิ์ เทคโนโลยี จำกัด ดำเนินงานโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินการจัดทำปรับปรุงผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชนจังหวัดระยอง (ปรับปรุงครั้งที่ ๓) ระยะเวลา ๒๗๐ วัน นับแต่วันลงนามในสัญญาจ้าง (สัญญาจ้างลงวันที่ ๑๐ พ.ย. ๒๕๕๒) ทั้งนี้ การดำเนินงานของที่ปรึกษามีลักษณะคู่ขนานไปกับขั้นตอนทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘ โดยที่ปรึกษามีหน้าที่ดำเนินกระบวนการจัดทำผังไปพร้อมกับเตรียมเอกสารข้อมูลและดำเนินการอื่นๆ ที่จำเป็นกับขั้นตอนทางกฎหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนหลักตามกฎหมาย (พ.ร.บ. ผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘)

๑. ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจ (กรณีมีความจำเป็น)
๒. แจ้งจังหวัดแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวม
๓. โฆษณาทางหนังสือพิมพ์รายวันและวิทยุกระจายเสียง ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๗ วัน
๔. ปิดประกาศแผนที่ แผนผังพร้อมข้อกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน
๕. ประชุมคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวม
๖. ประชุมรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนภายในเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ปิดประกาศ
๗. ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาประสานงานวางและจัดทำผังเมืองรวม
๘. ประชุมคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบผัง
๙. ปิดประกาศแผนผังและข้อกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียตรวจดูแผนผังและข้อกำหนดของผังเมืองรวม และยื่นคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเวลา ๙๐ วัน นับแต่วันที่ปิดประกาศ
๑๐. ประชุมคณะอนุกรรมการผังเมืองพิจารณาคำร้องของผู้มีส่วนได้เสียที่ร้องขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน
๑๑. เสนอคณะกรรมการผังเมืองเพื่อให้ความเห็นชอบตามคณะอนุกรรมการผังเมืองหรือพิจารณาคำร้องเพิ่มเติมกรณีที่ยังไม่ได้ข้อยุติ
๑๒. จัดทำร่างกฎกระทรวงผังเมืองรวม
๑๓. เสนอคณะกรรมการร่างกฎหมายกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาเห็นชอบ
๑๔. เสนอที่ประชุมกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบ
๑๕. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา
๑๖. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเห็นชอบ
๑๗. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยลงนามในกฎกระทรวง
๑๘. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมายเหตุ : ข้อ ๓-๕ เป็นกระบวนการซึ่งบริษัทที่ปรึกษาต้องทำคู่ขนานไปพร้อมกับกระบวนการทำผัง ข้อ ๖-๒๒ บริษัทที่ปรึกษาต้องจัดเตรียมเอกสารหรือดำเนินการอื่นๆ ที่จำเป็นกับขั้นตอนทางกฎหมาย
ที่มา : ขอบเขตโดยละเอียดของงานจ้างที่ปรึกษา (Terms of Reference - TOR) โครงการจัดทำปรับปรุงผังเมืองรวม บริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง (ปรับปรุงครั้งที่ ๓)

กระบวนการจัดทำผัง (ระยะเวลา ๒๗๐ วัน)

- จัดทำแผนและขั้นตอนการดำเนินงาน
- ประชุมคณะทำงานวางและจัดทำผังเมืองรวม
- ส่งรายงานขั้นต้น (Inception Report)

๓๐ วัน
นับจากลงนาม
ในสัญญา

- ตรวจสอบและจัดทำแผนที่
- สำรวจ จัดเก็บ และรวบรวมข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม กายภาพ พื้นที่กันชน ระบบคมนาคมขนส่ง และโครงการพัฒนาในพื้นที่
- ประชุมเชิงปฏิบัติการ (กลุ่มย่อย) เพื่อระดมความคิดเห็นของหน่วยงาน และประชาชนในพื้นที่ (ประมาณ ๑,๐๐๐ คน)
- ประสานราชการ
- วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนปัจจุบัน
(ข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๓)

➔

ประชุมคณะทำงานวางและจัดทำผังเมืองรวม

๙๐ วัน
นับจากลงนาม
ในสัญญา

- ส่งรายงานความก้าวหน้า (progress report) พร้อมแผนที่ข้อมูลทางกายภาพ (GIS)

- จัดทำวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและผังแนวคิด
- นำผังแนวความคิด ผังทางเลือก ปรึกษาสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
- ประชุมเชิงปฏิบัติการของหน่วยงานและผู้นำชุมชน ประมาณ ๓๐๐ คน
- การวางผังร่าง (ร่างผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ร่างผังโครงการคมนาคมและขนส่ง ร่างข้อกำหนดและบัญชีแนบท้าย)
- ประชุมคณะทำงานการวางและจัดทำผังเมืองรวม
- ประชุมเชิงปฏิบัติการ ของหน่วยงานและผู้นำชุมชน (ประมาณ ๓๐๐ คน) เพื่อนำเสนอร่างผังเมืองรวม
- นำร่างผังเมืองรวมหรือสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ สำนักวิศวกรรมผังเมืองและกองนิติการ
- ประชุมคณะทำงานวางและจัดทำผังเมืองรวม
- ส่งรายงานฉบับกลาง (Interim Report)

๑๘๐ วัน
นับจากลงนาม
ในสัญญา

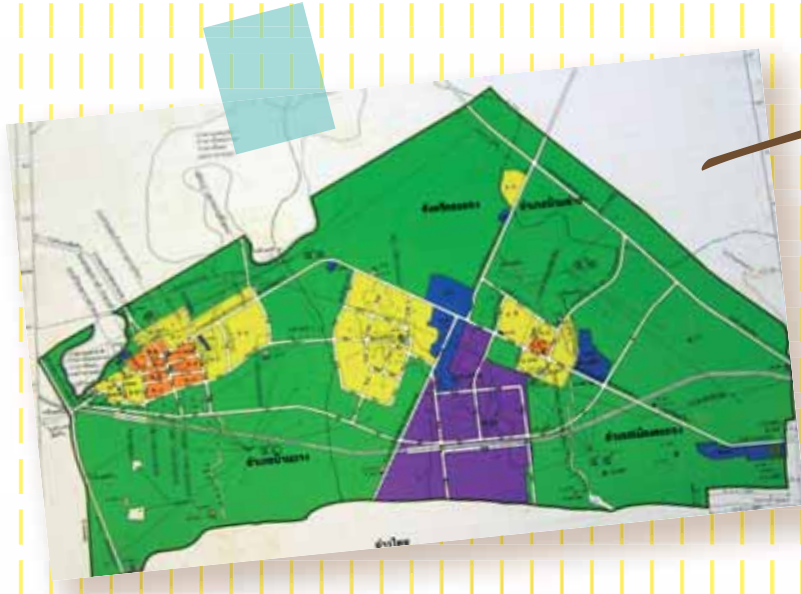
- ตรวจสอบร่างผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ร่างผังโครงการคมนาคมและขนส่ง ร่างข้อกำหนดและบัญชีแนบท้าย
- ประชุมคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมฯ
- จัดส่งเอกสารให้กรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาด้านผังเมือง
- ส่งร่างรายงานฉบับสุดท้าย (Draft Final Report)

๒๔๐ วัน
นับจากลงนาม
ในสัญญา

- แก้ไขร่างผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ร่างผังโครงการคมนาคมและขนส่ง ร่างข้อกำหนดและบัญชีแนบท้าย ตามข้อเสนอของคณะกรรมการตรวจการจ้าง
- จัดทำกรณำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล
- ส่งรายงานฉบับสุดท้าย

๒๗๐ วัน
นับจากลงนาม
ในสัญญา

ผังเมือง
ฉบับแรก
พ.ศ. ๒๕๓๑

ผังเมือง
ฉบับที่สอง
พ.ศ. ๒๕๓๕

ผังเมืองรวม
บริเวณเขต
อุตสาหกรรมหลัก
และชุมชน ๑.๕๕ของ
พ.ศ. ๒๕๕๖
(ฉบับปัจจุบัน)

แผนภาพผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๕๖ (ต่ออายุ ๒ ครั้ง สิ้นสุดวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

หมายเหตุ: คณะผู้จัดทำฯ เสนอพื้นที่ประเภทอุตสาหกรรม ในผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน ปี ๒๕๓๑ และ ๒๕๓๕ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เห็นการขยายตัวของพื้นที่ดังกล่าวจากอดีตถึงปัจจุบัน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- พื้นที่ประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- พื้นที่ประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- พื้นที่ประเภทสถานที่ราชการ
- พื้นที่ประเภทอุตสาหกรรม *

ชุมชน

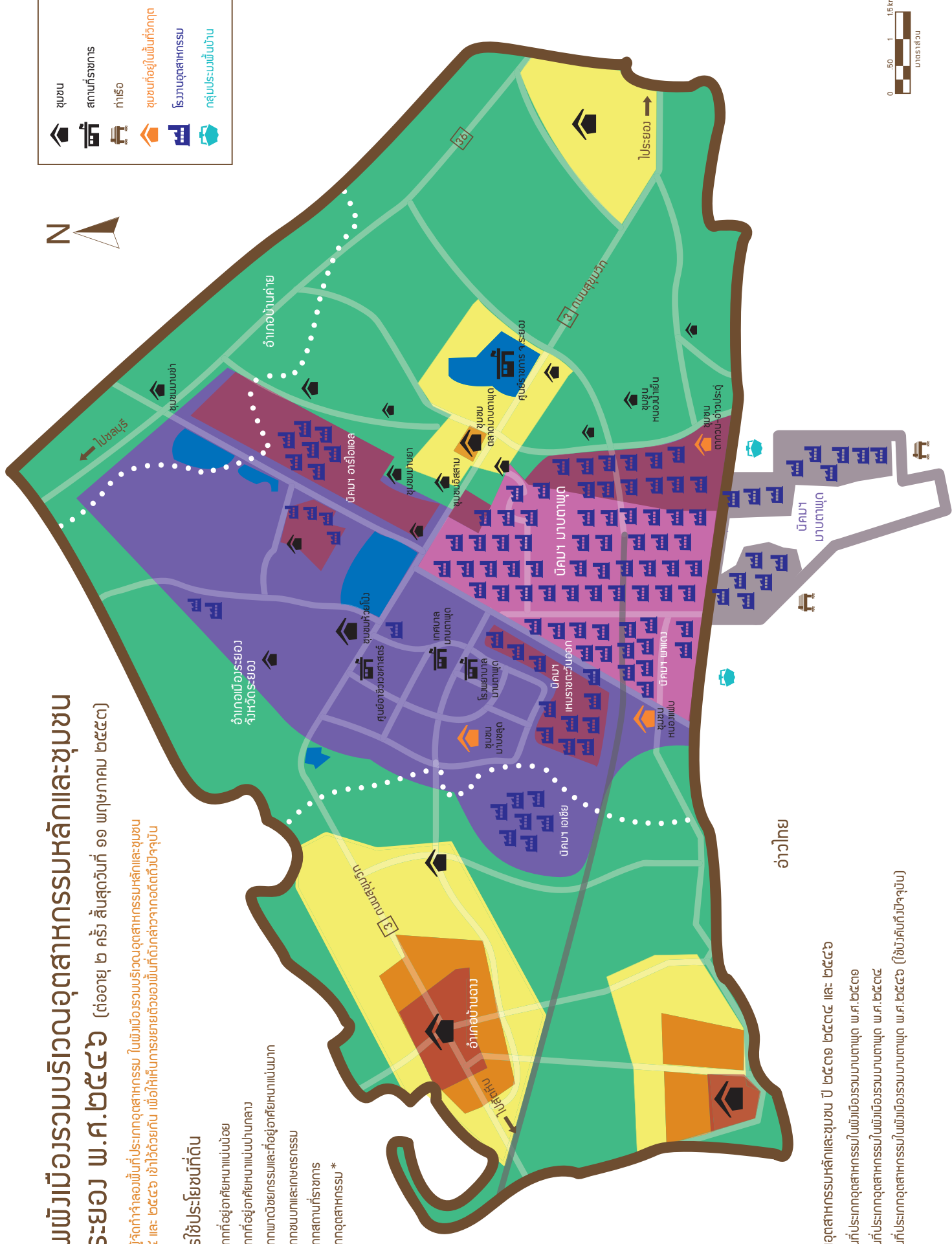
สถานที่ราชการ

ท่าเรือ

ชุมชนที่อยู่ในตัวจุด

โรงงานอุตสาหกรรม

กลุ่มประมงพื้นบ้าน

* พื้นที่บริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน ปี ๒๕๓๑, ๒๕๓๕ และ ๒๕๕๖

- พื้นที่ประเภทอุตสาหกรรมในผังเมืองรวมบางตาพูด พ.ศ. ๒๕๓๑
- พื้นที่ประเภทอุตสาหกรรมในผังเมืองรวมบางตาพูด พ.ศ. ๒๕๓๕
- พื้นที่ประเภทอุตสาหกรรมในผังเมืองรวมบางตาพูด พ.ศ. ๒๕๕๖ (ใช้บังคับถึงปัจจุบัน)

คน / น้ำ / อุตสาหกรรม กับจุดสมดุลที่กำลังตามหา ในมาบตาพุด

เรื่อง ตะวัน พงศ์แพทย์ ภาพ กองบรรณาธิการ

“ผมขอยืนยันว่ารัฐบาลจะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแล้วจะดูแลความเดือดร้อนของประชาชน เพียงแต่ว่าขณะเดียวกันรัฐบาลก็ต้องดูแลว่าในส่วนของนักลงทุนซึ่งเข้ามาลงทุนภายใต้ความเข้าใจของเขาว่าปฏิบัติตามกติกาของบ้านเมืองทุกอย่าง ก็ควรจะมีความแน่นอน ความมั่นใจตามสมควร ขอเรียนว่ารัฐบาลจะทำเรื่องนี้อย่างรอบคอบ คำนึงถึงผลกระทบรอบด้าน มีความสมดุลคือว่าการพัฒนาเดินได้ แต่เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของพี่น้องประชาชน และไม่กระทบคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสียหาย เรื่องสุขภาพ หรือเรื่องอื่น ๆ แล้วยกเรื่องนี้ผมได้ตัดสินใจว่าจะต้องทำเป็นภาพใหญ่ของทั้งประเทศ”^๑

^๑นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ .มาบตาพุด : จุดสมดุล พัฒนา vs คุณภาพชีวิต. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.abhisit.org/visiondetail.php?cate_id=164#838 (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๓)

วันนี้ของมาบตาพุด

ลมที่พัดมาเอื่อยๆ ภายในสวนของ **น้อย ใจตั้ง** สายลมได้พัดพาเอากลิ่นของสารเคมีที่ลอยอยู่ในอากาศเข้ามาแตะจมูก ผมเปรยขึ้นเล่นๆ “เสียดายที่เครื่องอัดเสียงดูดกลิ่นไม่ได้” ไม่งั้นจะเอากลิ่นไปฝากคนอื่นบ้าง” ลุงน้อยยิ้มๆ แล้วพูดว่า “ลองมาอยู่กับลุงสักอาทิตย์ไหมล่ะ” พร้อมกับชี้นิ้วไปทางโรงงานที่อยู่ห่างออกไปไม่เกิน ๕๐๐ เมตร

หากจะให้กล่าวถึงเรื่องราวของมาบตาพุดในตอนนี้นคงหนีไม่พ้นเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนที่ต้องพึ่งพาน้ำและอากาศในการดำรงชีวิต นี่ยังไม่ได้รวมถึงการใช้สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

น้ำ เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและก็เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับคนมาบตาพุดเช่นกัน ย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๕

รัฐบาลในสมัยนั้นมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๕ ให้จัดตั้ง บริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด หรือที่หลายๆ คนรู้จักกันในนาม East Water (อีสต์วอเตอร์) เพื่อรับผิดชอบในการพัฒนาและจัดระบบท่อส่งน้ำดิบให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ โดยมีการประกาศส่วนภูมิภาคเป็นผู้ถือหุ้น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ซึ่งถือเป็นหน่วยงานเดียวในการทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเวลา ๓๐ ปี ในปี ๒๕๓๙ อีสต์วอเตอร์ได้แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน ดำเนินการเปิดขายหุ้นให้แก่นักลงทุนทั่วไปและเข้ายื่นจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี ๒๕๔๐ นอกเหนือจากอีสต์วอเตอร์ที่เป็นหน่วยงานในการจัดสรรน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกแล้ว ยังมีคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕

น้อย ใจตั้ง (ซ้าย) และ นิคม จันทร์หอม (ขวา) ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบเรื่องบ่อน้ำตื้นที่ใช้อยู่เป็นประจำ ปนเปื้อนด้วยสารเคมีหลายชนิดเกินค่ามาตรฐาน

เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละลุ่มน้ำ โดยมีตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกจากข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ทรัพยากรน้ำ แต่ก็มีผู้สังเกตว่าจากสัดส่วนของคณะกรรมการลุ่มน้ำมีตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าไปได้น้อยมาก ดังนั้นมติในที่ประชุมจึงมีโอกาสที่จะไปในทิศทางตรงข้ามกับความต้องการของภาคประชาชน และปัญหาที่หลายคนวิตกกังวลก็มาถึงในปี ๒๕๔๘ ปัญหาขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรีเข้าขั้นที่เรียกได้ว่าเป็น ‘วิกฤติน้ำ’ ในปีนั้น

“การจัดสรรน้ำของภาครัฐชัดเจน น้ำในนิคมอุตสาหกรรมทั้งหมด จัดสรรโดยอีสต์วอเตอร์ น้ำนอกนิคมจัดสรรโดยกรมชลประทาน ตอบสั้นๆ ได้แค่นี้ แต่ถ้าคำถามคือแบ่งกันใช้อย่างไร ไม่ได้เพราะว่า ณ ช่วงเวลานี้เราจะเห็นกลุ่มไหนเป็นกลุ่มแรกที่โดนจำกัดเรื่องการใช้น้ำในประเทศไทยตลอด เรามีตัวเลือกให้สามกลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มที่สองครัวเรือน หรือสามกลุ่มเกษตรกร เราจะสังเกตได้ว่าปัญหาเรื่องน้ำจะไม่ค่อยมีผลกระทบกับเรา เพราะเราอยู่ในสองกลุ่มแรกที่รัฐต้องให้ความสำคัญ คือกลุ่มครัวเรือนกับกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มครัวเรือนไม่มีน้ำได้ใหม่ไม่ได้หรือกตัญญูฉันไม่มีน้ำอาบเพราะต้องไปทำงาน ฉะนั้นกลุ่มเกษตรกรต้องเป็นกลุ่มผู้แบกภาระนี้ อย่าลืมว่าพวกเขาไม่ได้ทำธุรกิจ พวกเขาทำเกษตรกรรมซึ่งโอกาสรายได้ของเขามีไม่เยอะ และผมยังไม่เคยได้ยินว่าภาคอุตสาหกรรมต้องจำกัดการใช้น้ำ”
รังษิ จัยมณี สมาชิกหอการค้าจังหวัดระยองกล่าว

แต่กระนั้นการแก้ไขปัญหาของภาครัฐในปี ๒๕๔๘ ยังมุ่งเน้นไปที่การก่อสร้างโครงการต่างๆ เพื่อจัดหาน้ำมาเพิ่มเติมในระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เช่น การเสนอสร้างเขื่อนกันแม่น้ำระยองที่ถือว่าเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญแก่ชาวเกษตรกรจังหวัดระยอง การผันน้ำจากลุ่มน้ำอื่น การขุดเจาะน้ำบาดาลเพิ่มเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและความเสียหายทางเศรษฐกิจในตอนนั้น

“ก็เมื่อปี ๔๘ น้ำในอ่างแห้ง ทั้งอ่างดอกกรายและอ่างหนองปลาไหลแห้งมาก อุตสาหกรรมขาดน้ำ เกษตรกรก็ขาดน้ำ พืชผลทางการเกษตรถ้าขาดน้ำเดือนหนึ่งมันจะตายไหม แต่อุตสาหกรรมขาดน้ำเพียงเดือนเดียว เขาว่าจะขาดทุนเป็นร้อยล้าน ถ้าเป็นเกษตรกรต้นไม้ของเขาตายหนึ่งต้นแล้วมันจะออกผลให้มัย แล้วจะมาเอาน้ำในคลองน้ำหุไป ยิ่งไงลุงก็ไม่ยอม” ลุงน้อย พูดถึงเหตุการณ์ในครั้งที่ไปประชุมกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดระยองและเล่าให้ฟังต่อว่า “น้ำในคลองน้ำหุที่มีมันเหมือนน้ำปรักควาย น้ำมันไม่ได้ไหลมาจากไหน แต่ชาวบ้านเขาก็อยากให้น้ำมันขังอยู่อย่างนั้น เพราะถ้าน้ำในคลองแห้งแล้วน้ำในบ่อตื้นจะเอาที่ไหน” จนกระทั่งลุงน้อยได้มีโอกาสพาท่านผู้ว่าฯ ลงพื้นที่จริงๆ แบบสองต่อสอง “ท่านผู้ว่าก็มานั่งคุย แล้วลุงก็พาไปดูชาวบ้านที่เขาได้รับผลกระทบจริงๆ ชาวบ้านเขาคิดว่าท่านมีหน้าที่สั่งการอยู่บนเก้าอี้ พออุตสาหกรรมขาดน้ำ ท่านทำเรื่องให้เอาท่อมาวางดูน้ำทันที” ลุงน้อยพาผู้ว่าราชการจังหวัดลงดูพื้นที่ที่รับได้ผลกระทบจากการขาดน้ำจนกระทั่งถึงทุ่งนาที่มีสภาพแห้งแล้ง ทั้งทุ่งเต็มไปด้วยรวงข้าวสีแดง “ท่านเห็นไหมท่านสั่งงานอยู่บนเก้าอี้ แล้วท่านรู้ไหมว่าประชาชนเขาต้องการอะไร ข้าวของเขาแห้งแดง เขาเคยร้องเรียนให้ภาครัฐเอาเครื่องสูบน้ำมาระดมสูบน้ำเขาเขาใหม่ ยิ่งไงเขาก็ไม่เคยเรียกร้องภาครัฐแต่อยู่ๆ ท่านจะมาเอาน้ำจากลำคลองที่มีอยู่มันสมควรไหม ตั้งแต่วันนั้น ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เสนอ จันทรา ก็สั่งระบับเรื่องสูบน้ำทันที เวลาลุงพูดก็พูดอะไรตรงๆ อย่างนี้แหละ”

เมื่อปัญหาขาดแคลนน้ำยังไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาที่มาพร้อมๆ กันก็เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำที่ชาวบ้านต้องใช้เป็นประจำ จากผลการวิเคราะห์การปนเปื้อนของโลหะหนักในบ่อน้ำตื้นในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จำนวน ๒๕ ชุมชนในระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๔๙ พบการปนเปื้อนของสารแคดเมียม เหล็ก แมงกานีส ตะกั่ว ซึ่งทุกตัวอย่างน้ำที่ทำการตรวจวัดจะเจอโลหะหนักอย่างน้อย

บ่อน้ำดื่ม
ซึ่งดูน้อย

บ้านดูน้อย ใจตั้ง
ยังคงใช้น้ำจากบ่อน้ำ
วัดนี้ไม่ในสวน

๑ ชนิดที่เกินค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำอุปโภค-บริโภคในชนบทของคณะกรรมการบริหารโครงการจัดให้มีน้ำสะอาดในชนบททั่วราชอาณาจักรปี ๒๕๓๑ และผลการตรวจวัดบ่อน้ำบาดาลและบ่อน้ำตื้นเมื่อปี ๒๕๕๐ โดยกรมควบคุมมลพิษ กรมทรัพยากรน้ำบาดาลและกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ยังพบว่าน้ำบางแห่งมีสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs)

“ทุกบ้านน้ำในบ่อเริ่มเหม็น เหมือนกลิ่นไข่เน่ากันหมด” ลูกน้อยพูดถึงบ่อน้ำตื้นที่แต่ละหลังคาเรือนจะขุดขึ้นมาไว้ใช้ในการอุปโภคและบริโภค เช่นเดียวกับกับบ้านของ **นิคม จันทรหอม** ชาวบ้านอีกคนที่รับผลกระทบเรื่องบ่อน้ำตื้นที่ใช้อยู่เป็นประจำ ต้องปนเปื้อนด้วยสารเคมีหลายชนิดเกินค่ามาตรฐานที่กำหนดจนต้องติดประกาศห้ามใช้น้ำจากบ่อ “กรมควบคุมมลพิษเขาก็มาเปลี่ยนปลอกบ่อให้ใหม่ มาล้างมาแก้ไขเขาก็บอกว่ามันจะดีขึ้น แต่ก็ยังไม่เห็นมีอะไรเปลี่ยนแปลง เทศบาลมาตาพุดก็ส่งรถมาดูดมาล้างบ่อให้แต่ก็ยังเหมือนเดิม

เขามาแก้ไขบ่อของลุงไม่รู้ตั้งกี่ครั้งแล้วแต่น้ำก็ยังเหมือนเดิม มีเจ้าหน้าที่มาตรวจแต่มันก็ยังเกินค่าที่กำหนดไว้ มีสารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายหลายตัว” ลูกนิคมพูดถึงบ่อน้ำที่ขุดเมื่อครั้งย้ายเข้ามาอยู่เมื่อ ๒๔ ปีที่แล้ว “น้ำบ่อนี้ดูดีแล้วไม่เคยแห้งทุกครั้งเร็วเขาก็มาใช้ด้วยกัน”

เมื่อแหล่งน้ำที่ชาวบ้านในชุมชนจำเป็นต้องใช้ตั้งแต่การหุงต้มเอาไว้อาบไว้กินและรดน้ำต้นไม้ในสวน เริ่มประสบปัญหาขาดแคลนและตรวจพบสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย สิ่งหนึ่งที่พอจะช่วยแก้ไขปัญหาได้คือระบบน้ำประปาที่ต่อเข้ามายังชุมชนทั้ง ๒๕ ชุมชน โดยใช้น้ำประปาจากสำนักงานประปาบ้านฉาง ๒๒ ชุมชน ใช้น้ำประปาจากเทศบาลนครระยองอีก ๓ ชุมชน แต่ปัญหาที่พบกับการใช้น้ำประปาก็คือ การเข้าถึงของน้ำประปา เพราะประปาบ้านฉางมีการเดินท่อน้ำประปาหลักไปยังชุมชนในเขตพื้นที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้นและบางชุมชนยังอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากแนวท่อประปาหลัก จึงไม่คุ้มค่าในการเชื่อมต่อท่อ ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องใช้น้ำบ่อน้ำตื้นที่มีสารปนเปื้อนต่อไป

๑	๒
	๓

๑ ป่อน้ำดินบ้านลุงนิคม จันทร์หอม
ที่ยังคงใช้น้ำในบ่อดินน้ำดื่มในสวน

๒-๓ ผักสวนครัวบ้านลุงน้อย ที่มีอาการ
ใบเหลือง ใบหงิกงอ คาดว่าน่าจะเกิดจาก
มลพิษในน้ำและอากาศ

ในเรื่องนี้ทางการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านฉางเอง ก็ได้ชี้แจงถึงสภาพปัญหาหลักๆ ที่พบในเรื่องระบบจ่ายน้ำไปสู่ชุมชนที่รับผิดชอบ ในเอกสาร ‘แผนงานโครงการก่อสร้างปรับปรุงเส้นท่อและขยายเขตจำหน่ายน้ำ ปีงบประมาณ ๒๕๕๓’ ไว้ว่า “จากระบบผลิตน้ำประปาขนาด ๒,๐๐๐ ลบ.ม./ชม. ของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านฉาง ซึ่งสามารถรองรับความต้องการใช้น้ำของประชาชนในพื้นที่อย่างน้อยถึงปีพ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้งนี้ ความสามารถรองรับความต้องการใช้น้ำของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวยังอยู่ในเงื่อนไขที่การประปาส่วนภูมิภาคบ้านฉางจะต้องดำเนินการก่อสร้างปรับปรุงเส้นท่อและก่อสร้างขยายเขตจำหน่ายน้ำในพื้นที่ที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำประปาและอยู่นอกเขตจ่ายน้ำปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุมาจาก ๑. พื้นที่ดังกล่าวอยู่นอกเขตให้บริการและไม่มีท่อส่งจ่ายน้ำประปา ในบริเวณใกล้เคียงการประปาส่วนภูมิภาคบ้านฉางจึงไม่สามารถให้บริการได้ ๒. ท่อส่ง - จ่ายน้ำประปา เดิมมีอายุการใช้งานมานาน ทำให้ท่อแตกเสียหายบ่อยครั้งส่งผลให้เกิดการระต้นทุนน้ำสูญเสียและผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ได้รับความเดือดร้อนจากการหยุดจ่ายน้ำเพื่อทำการซ่อมท่อจากสาเหตุ

ดังกล่าว ๓. ท่อส่ง - จ่ายน้ำประปา เดิมมีขนาดเล็กทำให้การส่งและจ่ายน้ำประปาให้บริการได้อย่างไม่เพียงพอโดยเฉพาะช่วงเวลาเร่งด่วน ๔. พื้นที่บางแห่งมีความต่างระดับกันมาก ทำให้การส่ง - จ่ายน้ำประปาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ โดยในพื้นที่มีแรงดันน้ำต่ำกว่ามาตรฐาน ทั้งนี้ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่จ่ายน้ำเทศบาลเมืองมาบตาพุด” ซึ่งแนวทางแก้ไขการประปายังเห็นว่าการต้องดำเนินการสร้างและปรับปรุงเส้นท่อและขยายเขตจำหน่ายน้ำในพื้นที่ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำประปาและที่อยู่นอกเขตจ่ายน้ำในปัจจุบัน

ในเรื่องนี้ ลุงนิคม ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ถ้าเปลี่ยนระบบท่อให้ใหม่ สํารวจจำนวนและเดินระบบประปาให้ครบทุกบ้านมันก็พอแก้ไขได้ แต่เราก็ไม่รู้ว่ามันจะดีขึ้นร้อยเปอร์เซ็นต์หรือเปล่า แต่ถ้าทำระบบตรงนี้ได้แล้ว เราก็ต้องไปดูระบบที่หน้าประปาก็ว่า เอน้ำอะไรมาให้เราใช้ ต้องดูว่ามีสารอะไรหรือเปล่า เราก็ต้องดูทั้งต้นทางและปลายทาง เพราะเราก็ไม่รู้อีกว่าน้ำดิบที่จะเอามาทำประปามีสารอะไรลงไป” ลุงนิคมเป็นคนหนึ่งที่ใช้ระบบน้ำประปา

ที่ต่อเข้ามายังชุมชนเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จนถึงตอนนี้ลุงก็บอกว่าระบบน้ำประปาที่ไม่ดีเท่าที่ควร “เวลาน้ำประปาไม่ไหล ลุงมีถังรองน้ำประปาไว้ใช้เพราะรู้ว่าระบบมันไม่ค่อยดี น้ำประปาลุงก็จะใช้เฉพาะการหุงต้มกับการอาบน้ำ เรื่องน้ำดื่มกินก็จะซื้อน้ำถังกิน” ลุงนิคมบอกว่าเดือนหนึ่งลุงหมดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการใช้น้ำประมาณพันกว่าบาทจากรายได้ต่อเดือนประมาณ ๒,๕๐๐ บาท “แต่อย่างว่า เราไม่ค่อยได้ใช้อะไรให้ฟังเพื่อ” ลุงนิคมทิ้งท้ายเช่นเดียวกับลุงน้อยที่ประสบปัญหาเดียวกันในเรื่องน้ำ แต่ต่างกันตรงที่บ้านของลุงน้อยไม่มีระบบน้ำประปา “น้ำที่ใช้น้ำที่กิน ลุงก็ต้องซื้อมาเป็นเที่ยวรถมาใส่ถังไว้ น้ำที่ใช้น้ำดื่มเราก็ยังต้องใช้น้ำในบ่ออยู่เพราะมีอีกบ่อน้ำที่ยังพอใช้ได้แล้วก็ต้องใช้รดน้ำให้ต้นไม้ด้วย ก็ไม่รู้จะทำยังไง ตอนที่เขาเอาน้ำในบ่อของลุงไปตรวจก็ยังไม่ได้มาบอกเลยว่าน้ำของลุงมีสารอะไร”

ด้าน **สุทธิ อัครชาติ** ผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออกเฉียงใต้ แสดงความคิดเห็นไว้หลังจากทางเครือข่ายเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำไปยังภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ ๒ ข้อหลักๆ คือ ข้อแรกให้มีการจัดสรรน้ำทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียม ข้อที่สองให้มีการพิจารณาเรื่องการผันน้ำจากแหล่งน้ำอื่นโดยต้องมีกลไกที่ชัดเจน

“เราเสนอให้มีการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมโดยเสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ การจัดสรรน้ำทุกภาคส่วนคือ การจัดสรรให้เกษตรกร กลุ่มผู้บริโภคตามบ้านเรือนและกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งการทำระบบน้ำประปาเข้าไปยังชุมชน ก็ยังไม่ได้ตอบโจทย์ เพราะการที่เพิ่มมิเตอร์ขึ้นมาก็ไม่ได้แสดงว่าชาวบ้านจะได้ใช้น้ำมากขึ้น ซึ่งถ้าใช้ระบบการจัดสรรน้ำโรงงานอาจต้องใช้น้ำลดลงและลดการทำงาน แต่ระบบการจัดสรรน้ำต้องเป็นธรรม

ในส่วนของการแก้ไขโดยการผันน้ำจากแหล่งอื่นมาให้ เรื่องนี้รัฐบาลอาจต้องพิจารณาให้ดีและต้องมีกลไกที่ชัดเจน แต่ข้อเสนองานทั้งสองข้อนั้น ที่ผ่านมาก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการแก้ไขที่ชัดเจน”

กับอีกความคิดหนึ่งที่น่าสนใจของ **รังษิ จัสมณ** ที่บอกว่าสิ่งที่นักลงทุนจะมองข้ามหรือขาดไม่ได้ นั่นคือ เรื่องของคุณธรรมและ Good governance หรือที่เรียกว่าธรรมาภิบาล ซึ่งเขาก็ยอมรับว่าเป็นคนหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษในฐานะของผู้ประกอบการ

“เรามองว่าการที่ภาครัฐไม่ได้ปฏิบัติหรือหันกลับมามองเรื่องข้อควรทำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เรื่องการดูแลคุณภาพชีวิตหรือแม้กระทั่งเรื่องการแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งภาครัฐปฏิบัติได้ไม่ชัดเจน เพราะประชาชนในพื้นที่ควรจะเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบที่ดีจากการลงทุนมหาศาล

จริงๆ แล้วเราไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการพัฒนาแต่เราอยากให้เป็นการพัฒนาที่เป็นธรรม เป็นธรรมในที่นี้ไม่ได้เป็นธรรมแต่เฉพาะคนระยอง แต่เป็นธรรมทั้งประเทศ สิ่งที่เราทำได้ก็คือการปฏิบัติให้ตัวเองเป็นธรรมก่อน หลังจากนั้นเราก็มีการเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นต่อ” นี่คือเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รังษิลุกขึ้นมาเข้าร่วมแก้ไขปัญหาของมาบตาพุดร่วมกับชุมชน

เช่นเดียวกับลุงนิคมที่พูดถึงกระบวนการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรมว่า “เรื่องการควบคุมตอนนี้ถือว่าเราสามารถเข้ามาตรวจสอบได้เต็มที่ เพราะอยู่ในการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ เลยทำให้ประชาชนและชาวบ้านมีสิทธิที่จะดำเนินการตรวจสอบตรงนี้ได้แต่ต้องมีการทำงานที่ชัดเจนและจริงจัง ตอนนี้กฎหมายเป็นของเขาแล้ว เราจึงทำการตรวจสอบได้ทุกวิถีทาง”

ในบริเวณบ้านรวมกับสวนมะม่วงขนาดสองไร่เศษๆ ของน้อย ใจตั้ง แกนนำการแก้ปัญหามาบตาพุดในวัย ๗๑ ปี ระหว่างเดินตามแกเข้าไปในสวน “ชีวิตของลุงก็ห่วงไปทุกเรื่อง ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมในจังหวัดระยอง ที่เราเป็นทุกข์กันหนักที่สุดก็คือเรื่องน้ำเพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ถ้าอุตสาหกรรมยังไม่ลดลงหรือว่ายังจะเดินหน้าสร้างต่อแค่นี้เราก็เริ่มเห็นวิกฤตของน้ำแล้ว หรือถ้าเกิดสร้างต่อทั้งหมด น้ำมีอยู่แค่นี้มันไม่พอหรอก ก็จะต้องไปเบียดเบียนจากที่อื่นเขาอย่างที่ว่าเก็บน้ำประแสร์ แล้วถ้าเขาไม่ให้เพราะเขาก็มีความจำเป็นที่ต้องใช้ เกษตรกรของเขาก็ต้องใช้ มันก็เหมือนกระต่ายเห็นดวงจันทร์”

มันก็เหมือนกระต่ายเห็นดวงจันทร์ ฟังดูเป็นคำเปรียบเทียบกับที่แสนโรแมนติก แต่ในความเป็นจริงนั้นลุงน้อยหันมาบอกว่า “เราก็ได้เห็นแต่น้ำที่มันไหลลล่องๆ แต่ก็ได้ไม่ได้ใช้ เพราะว่าไม่ได้เห็นแต่ไหลผ่าน” ||

มาบตาพุด อนาคตของระยองและเยาวชน อนาคตบนเส้นทางสายหมอกควัน

เรื่อง ตะวัน พงศ์แพทย์ ภาพ กองบรรณาธิการ

ณ ถนนยมจินดา จังหวัดระยอง...

บ้านไม้หลังเก่าถูกปรับปรุงขึ้นมาใหม่ มีแผ่นป้ายเล็กๆ ติดไว้หน้าบ้านว่า ‘พิพิธภัณฑ์เมืองระยอง’ ข้างในเต็มไปด้วยของเก่าเก็บที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของจังหวัดระยอง รวมทั้งภาพถ่ายสถานที่ต่างๆ ในเมืองระยอง ข้างหลังบ้านมีเด็กนักเรียนชั้นมัธยมนั่งฟังเรื่องเล่าจากผู้ใหญ่ที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องราวของสังคมและภูมิปัญญาของคนในอดีต เด็กบางคนนั่งฟังอย่างตั้งใจ เราถามเด็กคนหนึ่งที่อยู่ใกล้ๆ กัน “น้องเรียนวิชาอะไร” เขาตอบกลับมาทันที “เรียนคณิตศาสตร์มั้งพี่ มาที่นี่เขาก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ซีพี่” เขายิ้มและคิดในใจ (ไอ้เด็ก...)

มนุษย์ฝันสร้างเครื่องจักร ธรรมชาติปฎิวัติ คนทั้งโลกแยกแปลกไป...^๑

คำว่า ‘อุตสาหกรรมก้าวหน้า’ ถูกเพิ่มเข้าไปในคำขวัญคำใหม่ ของจังหวัดระยอง หลังจากที่เคยชูเรื่องรสชาติอันโอชาของผลไม้และน้ำปลา รวมถึงความสวยงามของเกาะเสม็ดและสุนทรภู่ครูวีมานานหลายปีในคำขวัญเก่า

วิถีชีวิตคนในพื้นที่เริ่มเปลี่ยน ประชากรและวัฒนธรรมข้างนอกเริ่มไหลเข้ามาเกิดเป็นชุมชนใหม่ๆ ที่อยู่ในลักษณะห้องเช่าและหอพักอพาร์ทเมนต์ ชาวสารและเทคโนโลยีกลายเป็นสิ่งจำเป็น

^๑ เพลงโลกสมมติ : มาโนช พุฒตาล เนื้อร้อง/ทำนอง

ชีวิตประจำวันเร่งรีบขึ้น เด็กเยาวชนชนกลุ่มชนานอยู่กับโลกที่เขาเห็นว่าใครๆ ทำได้เขาก็ทำได้เช่นกันโดยที่บางทีขาดการดูแลแนะนำจากผู้ใหญ่ และนี่อาจเป็นสิ่งที่เราไม่ควรมองข้ามพอกๆ กับเรื่องการขาดทุนทางเศรษฐกิจหรือเรื่องสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาบตาพุดที่หลายๆ คนกำลังเป็นห่วง

แรงกระตุ้นของความต้องการอันรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเธอ...^๑

อาคารห้องแถวที่เรียงรายอยู่เต็มถนนมาบตาพุดทั้งสองข้างทาง ถูกประดับไปด้วยหลอดไฟหลากสีสลับ เสียงเพลงเริ่มดังขึ้นหลังสิ้นเสียงสวดมนต์จากมัสยิดในพลบค่ำ สาวน้อยสาวใหญ่ออกมาซื้อเซบิยอนหนุ่มที่ผ่านไปมาแวะพักกินดื่มและร้องเพลงให้หายเหนื่อยหลังจากการทำงานตลอดทั้งวัน และห่างออกไปไม่ไกลมากนัก มีร้านเกมส์และอินเตอร์เน็ตที่มีผู้ใช้บริการเป็นเด็กนั่งอยู่เต็มร้านก่อนถึงเวลาสี่ทุ่ม

“การเปลี่ยนแปลงที่เห็นอย่างชัดเจน คือ สังคมจากชนบทเปลี่ยนเป็นเมือง ในขณะที่ข่าวสารข้อมูลเทคโนโลยีมันมาเร็วและเด็กเยาวชนก็ยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อม เด็กเข้าถึง แต่ไม่ได้รับรู้พิษภัยที่มา อย่างเช่น เด็กแซทเทิร์นทางอินเทอร์เน็ตแล้วถูกล่อลวงก็ส่วนหนึ่ง แนวนอนเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงขึ้นชัดเจน และพบว่าทักษะชีวิตยังน้อยขณะที่เทคโนโลยีเข้ามา” นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ คุณธีรวิภา คุณาวุฒิ หัวหน้ากลุ่มงานเอดส์และโครงการพิเศษ สสจ.ระยอง เล่าให้ฟังถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดระยอง เช่นเดียวกับ คุณพัชรี ดิษฐ์เย็น แกนนำชุมชนชาวกูย จากสิ่งที่เธอเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในชุมชน พัชรีเล่าว่า “ตอนนั้นไม่มีการลงมาทำงานกับสังคม ในประเด็นที่ว่าถ้าสังคมมันเปลี่ยนมีภาคอุตสาหกรรมมาลง ชุมชนจะเตรียมตัวยังไงจะรับกับมันยังไง รัฐบาลหรือภาคราชการไม่ได้ลงมาทำความเข้าใจอย่างนั้นแล้วอยู่ๆก็ทิ้งดึงลงมาเรื่องการขยายความเจริญ ผลกระทบก็เกิดกับเด็ก เพราะพ่อแม่ก็ยังเตรียมตัวไม่ทันแล้วจะเอาอะไรไปสอนลูก การพัฒนาด้านความคิดของคนยังตามไม่ทัน ทีนี้คนที่อยากมี อยากรวยอยากเป็นแบบเขา ก็ตั้งเป้าไว้ที่ค่าของวัตถุไม่ได้ตั้งเป้าไว้ที่ค่าของคน ทำอย่างไรฉันจะได้แบบเขา ทีนี้เรื่องคอมพิวเตอร์ก็ยังไม่ได้ถูก

สอนว่าจะต้องทำยังไงถึงจะได้ความรู้ได้ประโยชน์จากมัน ใช้มือถือยังไงเราถึงจะใช้ให้เป็น ใช้โดยได้รับประโยชน์จากมัน พวกนี้ก็เลยกลายเป็นของฟุ่มเฟือย กลายเป็นเฟอร์นิเจอร์ แล้วพ่อแม่ขายที่ได้ก็ซื้อให้ลูก ซื้อเข้าไปแต่ว่าลูกเอาไปทำอะไรไม่รู้ มันก็เลยกระทบกันเป็นลูกโซ่” พัชรีเล่าถึงเหตุการณ์ในช่วงปี ๒๕๓๙ - ๒๕๔๒ เวลานั้นที่ดินในมาบตาพุดถูกกว้านซื้อ จำนวนเม็ดเงินมหาศาลไหลมาในอยู่ในมือของเกษตรกร วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงเริ่มเปลี่ยน

จากการสำรวจความรู้เรื่องการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนในจังหวัดระยอง ของสาธารณสุขจังหวัดระยองพบว่า มีเพียง ๓๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ที่ตอบถูกและมีเพียง ๔๐ เปอร์เซ็นต์ ที่ใส่ถุงยางอนามัยตอนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ซึ่งเป็นเรื่องที่ชี้ให้เห็นได้ว่า แนวนอนโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งท้องก่อนวัยอันควรไปในทิศทางที่สูงขึ้น เราอาจมองว่าปัญหาในเรื่องเดียวกันนี้ก็ไม่ต่างจากพื้นที่อื่นๆ ที่มีปัญหาเหมือนกัน แต่คุณธีรวิภา ที่ทำงานคลุกคลีกับการให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์แก่เยาวชนอธิบายถึงความพิเศษของปัญหาให้ฟังว่า “ระยองถือว่าสถิติสูงกว่าที่อื่น เรื่องเยาวชนต้องมีสถิติสูงขึ้นจนเรื่องขึ้นไปถึงระดับประเทศ คือมันสูงขึ้นจากข้อมูลย้อนหลังที่สูงขึ้นทุกปี เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาในเยาวชนสูง และตัวที่จะสะท้อนได้ถึงปัญหา คือ การสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็กๆ เมื่อเด็กเขาโตขึ้นเรื่อยๆ แต่ทักษะชีวิตเขายังไม่มี มันเลยสะท้อนออกมาในรูปของท้องแท้ง ทิ้ง ดบตี เด็กแวนท์ เด็กสกอยด์ และส่วนหนึ่งที่สะท้อนรุนแรงก็คือเรื่องแท้ง เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงขึ้น ขนาดที่อัตราความรู้เรื่องการใส่ถุงยางอนามัยกลับลดลงเมื่อเทียบกับข้อมูลเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว ที่ทุกคนให้ความรู้เรื่องนี้กับเยาวชน”

เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองผู้นี้อธิบายให้ฟังถึงเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อไปอนาคตว่า “อย่างเด็กท้องที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ทางเรามองว่าไม่พร้อม เพราะเราดูเรื่องคุณภาพในการเลี้ยงลูกว่าพร้อมไหม คือสมมุติเด็ก ๑๐๐ คน คลอดลูกพร้อมกัน มี ๕๐ คนที่มีความพร้อมที่บ้านช่วยเลี้ยงดูให้ แล้วถ้าอีก ๕๐ คนไม่มีความพร้อมในด้านนี้คุณก็จะเลี้ยงลูกออกมายังไง ในขณะที่คุณอาจต้องกลับไปเรียนหนังสือ มันจะเป็นผลกระทบต่ออีกคือไม่ใช่แค่เรื่องลูกอย่างเดียว คราวนี้จะรวมถึงคุณภาพ

^๑ โลกใบเล็กของโซฟี : โยสไดน์ กอร์เดอร์ เขียน / สายพิณ ศุภทรมงคล แปล

ของเด็กที่จะเกิดในรุ่นต่อๆ ไปมันน้อยลง รวมถึงคุณภาพการเลี้ยงดู คุณภาพสมอง คุณภาพอารมณ์ด้วย ด้วยอายุที่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องมาเลี้ยงดูทั้งเรื่องค่าใช้จ่าย แพนรับเลี้ยงหรือแพนยังต้องไปเรียนหนังสือแล้วตัวเองต้องเลี้ยงดูคนเดียวคือเราไม่มองต่อในเรื่องนี้ และเรามองว่าจะเป็นปัญหาไปอีก ๑๐ ถึง ๒๐ ปี อยาลืมว่าทักษะชีวิตอะไรทั้งหลายของเด็กนั้นจะเริ่มที่ช่วง ๕ ปีแรก รวมทั้งความเจริญเติบโตของสมองเพราะในช่วง ๕ ปีแรก ถือว่าเป็นช่วงหล่อหลอมและที่เหลือทักษะด้านอื่นๆ ก็เป็นเรื่องการต่อเติม” แต่อีกปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นความกังวลที่เราได้รับฟังมา คือ “เรื่องการบริการสาธารณสุขตามโครงสร้างถือว่ามีการรับและเข้าถึง แต่ถ้าเจาะไปที่เด็กและเยาวชนเขาไม่เข้าเองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง จะขอยกตัวอย่างในเรื่องที่ทางเรารับผิดชอบคือ ด้านเอดส์ ด้านเพศสัมพันธ์พบว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของเด็กที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจะไปใช้บริการร้านขายยา แต่ก็ถือว่าดีนะที่เขาเลือกเข้าร้านขายยา แต่ถ้ามองในแง่รักษาและแง่ของการให้ความรู้ก็ยังขาดอยู่ ซึ่งตอนนี้ได้คิดโครงการคือ โครงการให้ร้านขายยาเข้ามาเป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้รับความรู้เรื่องการป้องกันในเรื่องเพศสัมพันธ์บ้าง มันก็เป็นโครงการที่เริ่มมาจากเรื่องช่องว่างที่เราเห็นว่าเยาวชนไม่เลือก

เข้าโรงพยาบาลหรือสถานที่บริการด้านสุขภาพ เราก็เลยมองถึงร้านขายยาที่ส่วนใหญ่เป็นเภสัชกรและมีความรู้ในเรื่องนี้พอสมควร คือส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องการค้าและอีกส่วนก็คือเรื่องคุณธรรมในการให้บริการ และอีกโครงการคือ เรากำลังจะพยายามพัฒนาระบบบริการที่เป็นมิตรกับเยาวชน ก็คือส่วนหนึ่งต้องการให้เยาวชนเข้ามาใช้บริการที่ระบบสาธารณสุข” ซึ่งตอนนี้คุณธีรวิฑูรย์บอกเราว่า กำลังอยู่ในช่วงเตรียม เพื่อปรับความเข้าใจและทัศนคติทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการเอง

และอีกปัญหาหนึ่งที่องค์กรคามิลเลียนโซเซียลศูนย์ระยอง บอกว่าน่าเป็นห่วงคือ เรื่องของลูกหลานของคนงานที่ต้องย้ายตามผู้ปกครองเข้ามาตามระยะเวลาของงานที่มี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็กในเรื่องคุณภาพชีวิตและเรื่องความต่อเนื่องทางการศึกษา คุณพัชรีได้ยกตัวอย่างจากที่พบเห็นในชุมชนชาวกูหลาหมู่บ้านให้ฟังว่า “จากปัญหาหรือสิ่งที่พบเห็นใน ‘เด็กแคมป์’ คือเรื่องเพศสัมพันธ์เพราะเวลาที่เขาอยู่ในแคมป์พ่อแม่เด็กไปทำงานและส่วนใหญ่เด็กที่อยู่ในแคมป์จะเป็นเด็กที่ย้ายตามพ่อแม่มาเรียนที่นี่ ซึ่งปัญหาก็คือเด็กจะเรียนไม่จบ ระยะเวลาของวิทยาคมนิยมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเป็นโรงเรียนที่เปิดรองรับเด็กที่มา กับ

อุตสาหกรรม เด็กที่เข้าไปก็จบข้างไม่จบข้าง แต่ถ้าพูดถึงคุณภาพหรือมาตรฐานของโรงเรียนก็ตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ แต่เด็กบางคนก็ไม่สามารถที่จะอยู่ครบเทอมก็ต้องย้ายตามพ่อแม่ไปอีก ซึ่งโรงเรียนก็ปฏิเสธไม่ได้ทั้งที่มีข้อกำหนดแล้วว่าเด็กต้องมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แต่ถ้าโรงเรียนไม่รับเด็กก็จะมีที่เรียน

แล้วเรื่องการทำงานต้องบอกว่าแรงงานที่ย้ายถิ่นมา เขาทำงานแบบมาหาเงินโดยตรง ถ้ามีไอทีกลางค่ากลางคืนสามทุ่มสี่ทุ่มก็ต้องทำ ตั้งแต่ลูกไปโรงเรียนจนลูกกลับมา ก็มาอยู่ห้องแถวอยู่แคมป์ เด็กก็จะอยู่กับทีวี อยู่กับข้างบ้าน อยู่กับเพื่อนบ้านหรือจะไปเที่ยวบ้านเพื่อนก็แล้วแต่เพราะเด็กไม่มีคนดูแล โอกาสที่เด็กจะได้ทำอะไรตามใจก็มีมากขึ้น มันเลยเกิดผลกระทบโดยตรงกับสังคมที่เห็นๆ” คุณพัชรีบอกว่าประชากรที่มีที่อยู่ตามลำนาทะเบียนบ้านในเขตมาบตาพุดอยู่ที่ห้าหมื่นเศษๆ แต่ว่าคนอยู่จริงๆ เกือบสามแสนคน ซึ่งมีบ้านเช่า มีแคมป์ที่ซากลูกหญ้าแห่งเดียวสำรวจได้รวมกับประชากรหลักประมาณสองพันห้าร้อยกว่าคน มี ๑,๙๐๐ กว่าครัวเรือน และที่น่าเป็นห่วงคือยังไม่มีองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้าไปทำงานกับกลุ่มเด็กแคมป์อย่างจริงจังและนโยบายจากภาครัฐเองก็ยังไม่ชัดเจนในการแก้ปัญหาเยาวชนในพื้นที่ที่มีความพิเศษแบบมาบตาพุด

“ถ้าถามว่าเรื่องเด็ก ยังเป็นการแก้ปัญหาแบบโมเดลเดียวกันทั้งประเทศ เอาเรื่องง่ายๆคือ เรื่องการศึกษากับเรื่องสาธารณสุขที่เป็นเรื่องใหญ่ๆเลยนะ จังหวัดระยองเราแย้งได้บสาธารณสุขเท่ากับพื้นที่ดอยเต่าอยู่เลย แต่ว่าความเสี่ยงพื้นที่ที่มีสูงกว่าการศึกษาเช่นเดียวกันก็ได้บเท่ากัน แต่ว่าบการป้องกันประเทศงบทางการทหารมี ๕๐ เปอร์เซ็นต์ แต่งบการศึกษากับบสาธารณสุขมีแค่ ๐.๐๕ เปอร์เซ็นต์” คุณพัชรีบอกกับเรา และคุณเสาวนีย์ก็กลั่นแกลก ผู้ดูแลโครงการขององค์กรคามิลเลียน ระยองเสริมในอีกด้านว่า “ถ้าให้มองในอีกแง่หนึ่ง คือหลักยุทธศาสตร์ในการขยายอุตสาหกรรมชัดเจนมาก เป็นยุทธศาสตร์ที่เข้มแข็งมาก แต่ยุทธศาสตร์ทางด้านสังคมและสุขภาพไม่ชัดเลย การพัฒนาทางด้านสังคมกลับลดลง อันนี้คือคำถามและดูจากจุลยุทธศาสตร์และดูจากงบประมาณความพร้อมในด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลที่รองรับต่อจำนวนประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้น

ถ้าพูดถึงการพัฒนาเด็กในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการดูแลรักษาเรื่องสุขภาพค่อนข้างดีอยู่ แต่ว่าด้านอุตสาหกรรมถูกชูประเด็นมากในการทำกิจกรรมอย่างไรเพื่อที่จะได้เข้าร่วมกับอุตสาหกรรม อย่างเช่นเรื่องการได้รับทุนการศึกษาจากโรงงาน อันนี้ก็จะเห็นภาพได้ชัด”

ถ้าเป็นในด้านพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน คุณเสาวนีย์บอกว่าในจังหวัดระยองก็มีกลุ่มเด็กกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ว่านโยบายที่จะสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและส่วนท้องถิ่นเองยังไม่ชัดเจนซึ่งส่วนใหญ่จะไปเน้นในด้านความบันเทิง “พื้นที่ที่เป็นพื้นที่สำหรับคิดสร้างสรรค์ เพื่อจิตอาสา หรือพัฒนาด้านคุณธรรมยังไม่ค่อยมีพื้นที่เปิด ที่จะให้คนอื่นได้เห็นได้รู้ ตรงนั้นยังไม่ถูกชู”

หรือถ้าให้เจาะปัญหาลงในพื้นที่มาตาพุดจริงๆ ทางกลุ่มคามิลเลียนบอกว่าตอนนี้ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือ “ปัญหาเด็กมีเพศสัมพันธ์ก่อนความพร้อม เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ค่านิยมที่มีความเสี่ยงต่อเรื่องเพศ ซึ่งเป็นค่านิยมที่น่ากลัวมากเพราะว่ามันทำให้ศักดิ์ศรีในคุณค่าความเป็นมนุษย์ลดลง ทำให้คนใช้ตัวเองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความสุข ซึ่งชีวิตมนุษย์ไม่ได้เป็นแค่เครื่องมืออันใดอันหนึ่ง คือ ทำการพัฒนาแค่ขาเดียวแต่ไม่ได้พัฒนาด้านศีลธรรม ไม่ได้พัฒนาด้านการศึกษา ไม่ได้พัฒนาคน แล้วก็ให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่า พอเวลามีปัญหาที่มาตาพุดก็จะพูดถึงแต่เรื่องจีดีพี เรื่องรายได้ของประเทศ ซึ่งไม่ได้พูดถึงคุณภาพชีวิตในมาตาพุดเลย”

ตอนนี้สิ่งที่องค์กรคามิลเลียนโซเซียล เซ็นเตอร์ระยอง ทำนอกจากเนื้องานที่ให้ความรู้ในเรื่องโรคเอดส์ เรื่องเพศเจริญพันธ์ให้กับเด็กเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อ HIV แล้ว งานอีกชิ้นที่กำลังทำอยู่คือสร้างแกนนำเยาวชนในการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เรื่องนี้คุณพัชรีหรือป้าแฉ่วของเด็กๆ เล่าให้ฟังว่า “ตอนนี้เรากำลังสร้างแกนนำเยาวชนและให้ความรู้เพื่อให้เขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการสร้างค่านิยมขึ้นมาใหม่”

สร้างค่านิยมเพื่อให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเองซึ่งจะทำอะไรก็ตามคุณต้องเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเองว่าสิ่งที่จะทำนั้นมันบั่นทอนศักดิ์ศรีคุณค่าในตัวเองหรือเปล่า คือ ยุติค่านิยมผิดๆ แล้วก็เปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อให้มีศักดิ์ศรีมีคุณค่า เด็กๆ แกนนำตอนนี้ก็จะทำเรื่องสิทธิ การลดความรุนแรงทางเพศ ลดกระแสในเรื่องของการเปลี่ยนคู่ ถ้าเป็นเด็กที่อยู่นอกระบบเราก็จะเข้าไปให้ความรู้ใน กศน.”

ก่อนเราจะเดินออกมา คุณเสาวนีย์ถามเชิงกลว่ทั้งทำยไว้ว่า “ข้อมูลที่มาพูดคุยกันนี้ จะเอาไปทำอะไร คือ เอาไปเผยแพร่ก็ดี แต่สิ่งหนึ่งที่เรายกเห็นคือ อยากเห็นข้อมูลตรงนี้เอาไปใช้ แล้วมันจะเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นบ้าง”

.....

อย่าทำลายฝัน อย่าปิดกั้นไฟ เด็กมีหัวใจ ผู้ใหญ่ช่วยระวัง...^๑

บนถนนเส้นเดิม...

เด็กนักเรียนมัธยมทั้งชายและหญิงกำลังเดินกันไปเป็นกลุ่มเพื่อฟังการบรรยายถึงรูปทรงอาคารหลังเก่าที่อยู่บนถนนยมจินดาท่ามกลางแสงแดดในช่วงบ่าย

เรายืนดู นักเรียนกลุ่มนั้นเดินห่างออกไปเรื่อยๆ บนเส้นทางถนนที่ถูกพื้นฟูให้คงเหลือไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เลยทำให้นึกถึงคำพูดของคุณธีรภา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดระยองว่า “แล้วเขาจะไปอยู่กันตรงไหน เมื่อไม่มีพื้นที่ให้เขา”

.....

^๑ เพลงเด็กดั่งดวงดาว : ศุ บุญเลี้ยง เนื้อร้องทำนอง

หนูนเสริมศักยภาพชุมชน หัวใจของการแก้ไขปัญหายั่งยืน

เรื่อง สมพร เฟื่องคำ ภาพ กองบรรณาธิการ

คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบให้ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) พิจารณาสืบสวนการพัฒนาศึกษากฎกลางในการดำเนินงานและความเข้มแข็งของภาคประชาชน ได้แก่ การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลไกผู้ตรวจการสำหรับการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสุขภาพ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของภาคประชาชนและสืบสวนภาคประชาสังคมจังหวัดระยอง ติดตามความเคลื่อนไหวทางนโยบายโดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่

ในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินงานตามมติ ครม. ทั้งสามเรื่องดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญ และควรจะเป็นเรื่องที่ถูกให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ ของการดำเนินงานที่น่าเสียดาย ทั้งหมดยังอยู่ในขั้นการพูดคุย เพื่อวางกรอบแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติ เท่านั้น

วันที่ที่มีการประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการศึกษา สืบสวน และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพกรณีผลกระทบจากอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยอง โดยมีท่านผู้หญิง ดร.สุธาวัลย์ เสถียรไทย เป็นประธาน ทั้งสามประเด็นก็ถูกบรรจุเข้าสู่ระเบียบวาระเพื่อพิจารณา ด้วยความหวังว่า จะได้รับตั้งกลไกในการทำงานต่อไป ซึ่งการประชุมครั้งนั้นที่ประชุมอภิปรายความเห็นที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวทางสืบสวนการดำเนินงานของแต่ละเรื่องและมีมติดังนี้

๑. การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลไกผู้ตรวจการสำหรับการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสุขภาพ ควรจะวางกรอบแนวทางอำนาจหน้าที่ ว่ากลไกดังกล่าวจะไปสืบสวนการทำงาน ขององค์กรใด และต้องชัดเจนว่าจะดำเนินการเฉพาะกรณีมาบตาพุดหรือทั้งประเทศ หรืออาจจะใช้กรณีมาบตาพุดนำร่องการดำเนินงาน ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่เดิมว่ามีเหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้องค์กรเหล่านั้นไม่สามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่ได้ ควบคู่ไปกับการศึกษาการจัดตั้งกลไกผู้ตรวจการฯ หรืออีกแนวทางหนึ่งคือผลักดันให้มีศาลอาญาแผนกคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อมีบทลงโทษทางกฎหมายต่อผู้ประมาทเลินเล่อ หรือจงใจปล่อยมลพิษที่ชัดเจน อาจจะต้องให้อำนาจกับท้องถิ่น (ภาคประชาชน) ในการลงโทษ หรือสร้างแรงบีบทางสังคมกับโรงงาน

ที่ปล่อยมลพิษ ทั้งนี้ ที่ประชุมได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการประสานกับ อาจารย์ไพสิฐ พานิชย์กุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหามลพิษมาบตาพุดจังหวัดระยอง ที่มีอธิบดีกรมควบคุมมลพิษเป็นเลขาธิการทำงานศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตมาบตาพุดและจังหวัดระยอง ผลการศึกษาได้เสนอให้ออกเป็น พ.ร.บ.จัดตั้งคณะกรรมการติดตามและวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทอันเนื่องมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ... เพื่อเชิญมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะได้หาแนวทางขับเคลื่อนต่อไป

ในการประชุมครั้งถัดมา อาจารย์ไพสิฐ ได้เข้าร่วมประชุมในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ มาให้ข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง สรุปได้ดังนี้

๑) ปมปัญหาขาดความเป็นระบบและขาดกระบวนการในการตรวจสอบ ในตอนเริ่มต้น คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นผู้รับผิดชอบดูแลแก้ไขหากเกิดปัญหา ซึ่งแม้จะแก้ไขปัญหามาไม่ได้ทั้งหมด แต่ยังมีคนที่รับผิดชอบดูแลอยู่ แต่พอถึงสมัยคุณทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ยุบคณะกรรมการชุดนี้ โดยจะไปรวมกับคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่พิเศษ แต่ไม่สามารถทำได้ ทำให้ปัญหามาบตาพุด ไม่มีกลไกรองรับในการแก้ไข หลังจากนั้นการแก้ไขปัญหาก็ดำเนินการตามระบบราชการ ซึ่งตอนนี้พัวพันกับปัญหาด้านการเมือง ที่มีผลประโยชน์ได้เสียกับโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรม ดังนั้นโครงสร้างที่ไม่สมดุลในอำนาจการตรวจสอบ ทำให้ระบบและกระบวนการถูกจัดการไป

๒) ปมปัญหาระบบฐานข้อมูลและการจัดการข้อมูล ในปัจจุบันไม่มีหน่วยงานใดตอบได้ว่า สารตั้งต้นที่เข้ามาสู่นิคมอุตสาหกรรม มีอะไรบ้าง ปริมาณเท่าไร ผลกระทบจะเป็นอย่างไร เพราะว่าไม่มีการศึกษาเรื่องนี้ และความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับด้านอุตสาหกรรมก็ไม่มีดำเนินการ

๓) ปมปัญหามาตรฐานของการมีสุขภาพที่ดีและขาดกฎเกณฑ์ด้านกฎหมาย ซึ่งสารพิษบางตัวมีการกำหนดค่ามาตรฐาน

และหลายตัวไม่มีค่ามาตรฐาน การกำหนดดังกล่าวก็ไม่ได้ดูค่าความเข้มข้น เพราะว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดมีเพียงว่า โรงงานหนึ่งจะปล่อยได้ขนาดไหนที่ไม่เกิน แต่ในนิคมอุตสาหกรรมซึ่งเป็นพื้นที่ที่หนาแน่นไปด้วยโรงงานและปล่อยในเวลาพร้อมๆ กัน แต่ความเข้มข้นนี้ไม่มีการกำหนด การขาดกฎเกณฑ์ทางด้านกฎหมายที่อ้างว่าประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีกำหนด ซึ่งนั่นไม่ได้หมายความว่าประเทศไทยไม่ควรจะมี ดังนั้น เมื่อไม่มีการกำหนดค่ามาตรฐานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา เวลาเกิดปัญหาส่วนใหญ่จะดูเกณฑ์ตามกฎหมายว่าเกินค่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ถ้าปล่อยแล้วไม่เกินกฎหมายก็ไม่สามารถเอาผิดได้

๔) ปมปัญหาการขาดพลังทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนกลไกหรือระบบ เห็นได้ชัดจากการตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาแก๊สรั่วไหลในนิคมอุตสาหกรรม พอมีเม็ดเงินลงไปในพื้นที่ ทำให้มีการแบ่งฝ่ายของกลุ่มการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนจึงทำให้เกิดปัญหา

ดังนั้น จึงมีคำถามว่า ๔ ปมปัญหานี้จะแก้ไขได้อย่างไร อาจารย์พิสิฐมีความเห็นต่อเรื่องนี้ว่า

๑) ให้มีการจัดตั้งระบบที่ชัดเจน ทั้งอำนาจการชี้ขาด อำนาจในทางปฏิบัติ มีหน่วยงานติดตามทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

๒) มีขบวนการของเครือข่ายเกิดขึ้น และมีเวทีที่สามารถดึงเครือข่ายอื่น ๆ เข้ามาร่วมเวที ทำให้ระบบขับเคลื่อนไปได้

๓) เน้นแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค โดยให้ทางโรงงานตรวจสอบการรั่วไหลของสารเคมี รวมถึงกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการวางระบบเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้าน เมื่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมถูกฟ้องร้อง การตั้งอำนาจศาลเข้ามาคานทำให้กลไกอื่นสามารถขยับได้ การพิพากษาของศาลปกครองพบว่าที่วิมีการนำเสนอข่าวทางด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างเยอะ แต่ประเด็นปัญหาเหล่านี้แทบจะไม่มีมาถึงศาลเลย นั่นหมายถึงว่า จะต้องมีการขบวนการในการจัดการเชิงคดี ข้อพิพาทต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้ไม่เกิดการฟ้องร้องขึ้นมา แสดงว่าคนที่เกี่ยวข้องยังกลัวอำนาจศาล ซึ่งจะอย่างไรให้ข้อมูลเหล่านี้เข้าสู่กลไกในการชี้ขาด น่าจะเป็นกลไกการถ่วงดุลสามารถเกิดขึ้นได้จริง

๔) ควรมีการศึกษาที่ทำให้ผู้พิพากษาให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในแง่ขององค์กร ไม่ใช่รอให้มีการฟ้องร้องเท่านั้น

๕) กลไกสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ควรทำงานร่วมกับคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและแพทยสภา เพื่อร่วมกันสร้างเกณฑ์มาตรฐานและชุดความรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดเกณฑ์บางอย่างในแง่ของสุขภาพที่นำไปสู่การคุ้มครองแรงงานและสังคมได้ ควรมีการรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นในโรงงาน อาทิ สถิติการเกิดเหตุ การเสียชีวิตของคนงาน ฯลฯ ถ้านำข้อมูลชุดนี้ไปรวมกับข้อมูลสาธารณสุข จะทำให้เห็นวาระระบบสาธารณสุขที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับปัญหานี้ได้

๖) ภาคเอกชนควรมีการทำงานร่วมกัน เพราะว่าต้นทุนที่ภาคอุตสาหกรรมต้องไปเผชิญกับความเสียหายข้อมูลนี้ยังไม่ปรากฏมาตรการทางภาษีที่จะเข้าไปสนับสนุนน่าจะเป็นไปได้ ในเชิงของแรงจูงใจด้วย

๗) ในต่างประเทศจะมีองค์กรกึ่งศาล คือ แทนที่จะให้ทุกอย่างดำเนินการไปเป็นคดี ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาก็จะมีคณะกรรมการระดับพื้นที่ทำหน้าที่ชี้ขาดในเบื้องต้น รูปแบบที่คิดถึงนั้นได้ผสมผสานทั้ง ๒ อย่างเข้าด้วยกัน คือ กลไกการติดตามตรวจสอบที่มีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ปัญหาที่อาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่สามารถคลี่คลายไปได้ ถ้าคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ หลุดไปจริงๆ ต้องมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งเข้ามาชี้ขาด เพื่อนำข้อมูลที่มีการติดตามตรวจสอบมาตลอดและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้ามาดูว่าปัญหาอยู่ตรงไหน ดังนั้นคณะกรรมการระดับข้อพิพาท หน้าทีหลักคือบทบาทเป็นผู้ติดตามในทุกด้านตั้งแต่ข้อมูล สถานการณ์ การรายงานการศึกษา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ในกรณีของญี่ปุ่น จะต้องติดตามข้อมูลในระยะยาว ซึ่งทางญี่ปุ่นจะใช้มหาวิทยาลัยในการติดตาม แต่มีปัญหาวามหาวิทยาลัยในพื้นที่ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ใหญ่นัก มักจะถูกมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ใช้ข้อมูลอีกชุดหนึ่งมาหักล้างข้อมูลของมหาวิทยาลัยในพื้นที่

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวต้องมีคณะกรรมการติดตามทั้งในระดับชาติ ระดับพื้นที่ จะต้องเชื่อมต่อข้อมูลกัน ต้องมีองค์กรประกอบที่หลากหลาย ถ้าจะเปลี่ยนให้เป็นการพัฒนาที่ใช้ระบบอุตสาหกรรมต้องสร้างระบบการติดตามขึ้น ไม่อย่างนั้นจะเป็นอุตสาหกรรมที่รับจ้างผลิตเท่านั้น พอต้นทุนสูงขึ้นทั้งด้านแรงงาน สิ่งแวดล้อม นักธุรกิจก็จะย้ายแหล่งผลิตไป ทั้งนี้ถ้ามีการชี้ขาดแล้วในระดับพื้นที่ และระดับชาติ ถ้าไม่พอใจก็จะสามารถ

เข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาของศาลได้ ถ้ามีการตั้งกลไกการติดตาม
นี้ขึ้นจะทำให้การทำงานของศาลง่ายขึ้น เพราะว่ามีข้อมูลพื้นฐาน
ในการดำเนินคดีในชั้นศาล

**๒. การศึกษาการสนับสนุนภาคประชาสังคมจังหวัดระยอง
ติดตามความเคลื่อนไหวทางนโยบายโดยใช้กระบวนการ
สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่** ที่ประชุมเห็นชอบให้สนับสนุนการ
จัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น โดย
ให้เน้นที่คุณภาพของการจัดสมัชชาสุขภาพ ให้มีการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ประสบการณ์กับพื้นที่อื่น เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทาง
ด้านนโยบาย เช่น การทำผังเมือง และแผนควบคุมมลพิษ ซึ่งจะ
เป็นการเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านมีกระบวนการเสริมความรู้
ส่วนรูปแบบอาจจะไม่เฉพาะเจาะจงในเรื่องของการพูดคุยในวง
ประชุมเท่านั้น แต่ควรมีการลงมือปฏิบัติร่วมด้วย ยุทธศาสตร์
ควรมุ่งไปที่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาชน และการ
พัฒนาที่สมดุล เน้นการจัดแบบคมในประเด็น ชัดในทิศทาง ลึก
ในเรื่องความรู้สึก ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบของการสร้างความเข้มแข็ง
ภาคประชาชนของจังหวัดระยอง นอกจากนี้ รูปแบบการจัด
สมัชชาสุขภาพ ควรเชื่อมโยงกับศูนย์ข้อมูลสิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ
ภาคประชาชน

**๓. การศึกษาแนวทางจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสิ่งแวดล้อมและ
สุขภาพของภาคประชาชน** ได้เสนอให้ศูนย์ข้อมูลฯ มีการรวบรวม
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ของงานวิชาการ และการเคลื่อนไหว
ภาคประชาชน เนื่องจากในพื้นที่มาตาพุดมีหน่วยงานต่างๆ
มากมายที่เขามาศึกษาวิจัย ข้อมูลต่างๆ จึงกระจุกกระจายอยู่ที่
หน่วยงานที่เข้ามาศึกษาวิจัย นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลฯ
ควรช่วยสนับสนุนกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน
คือ เมื่อมีการรวบรวมข้อมูล เชื่อมโยง วิเคราะห์ ควรนำข้อมูลมา
ใช้ประโยชน์ ข้อมูลนั้นสามารถเปิดเผยกับชาวบ้าน และสามารถ
นำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยใช้ช่องทางสื่อภาคพลเมืองให้มากขึ้น
เพื่อเป็นการสื่อสารกับสังคมอีกทางหนึ่ง เช่น ในเรื่องของการ
ลักลอบปล่อยมลพิษ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องอุบัติเหตุสารเคมี ซึ่ง
สามารถเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ

ที่ออกอากาศทางเว็บไซต์ www.healthstation.in.th ลักษณะของ
ศูนย์ข้อมูลฯ ควรมีชีวิตและจะต้องขับเคลื่อนไปข้างหน้า อาจจะ
ใช้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมาตาพุด” สิ่งที่จะต้องคิดให้ชัด คือ
เป้าหมายของการจัดตั้งศูนย์ข้อมูล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย
ที่ต้องทำงาน กรอบเวลา การวัดผล อาจจะใช้กระบวนการประชาคม
เพื่อขอความชัดเจนความคิดเห็นจากประชาชนด้วย แนวทางใน
การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลควรประกอบด้วย ๓ ส่วนหลักคือ ก) การรวบรวม
เชื่อมโยงข้อมูลของมาตาพุดและข้อมูลที่ยังขาดหายไป โดยเฉพาะ
การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ข) มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
มาตาพุด ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ผังเมือง ฯลฯ และ ค) การสร้าง
พื้นที่เรียนรู้ให้กับคนภายนอก ในจุดที่เกิดผลกระทบ เพื่อแสวงหา
ทางเลือกการพัฒนา

แม้ว่าปัจจุบัน ศูนย์ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพภาค
ประชาชนจะเพิ่งเริ่มในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และยังไม่
ขยับไปสู่รูปธรรมการทำงานที่ชัดเจนมากนัก แต่ก็เป็นที่น่ายินดี
ที่ทางกระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยปลัด
กระทรวงมีดำริจัดตั้งศูนย์ประสานงานด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพการทำการประเมินผลกระทบ
ด้านสุขภาพ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขในการลดภัยสุขภาพ
จากสิ่งแวดล้อม และรับเรื่องร้องเรียน โดยมี นพ.ศิริวัฒน์ ทัพย์รชาติ
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธาน กองประเมินผลกระทบ
ต่อสุขภาพ กรมอนามัย และ สำนักโรคจากสิ่งแวดล้อมและการ
ประกอบอาชีพ กรมควบคุมโรค เป็นหน่วยเลขานุการร่วมกัน มี
ศูนย์ภูมิภาคได้แก่ ที่ระยอง แม่เมาะ สงขลา สระบุรี และอาจจะ
มีศูนย์เฉพาะเกี่ยวกับโรงโม่หิน มีศูนย์ตอบโต้สาธารณสุขฉุกเฉิน
(PHER – Public Health Emergency Response) คาดว่าจะมี
ความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในเร็วๆ นี้ นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง
ครั้งใหญ่

จะเห็นได้ว่า ในเชิงแนวคิดทั้งสามเรื่องนี้มีความชัดเจนมาก
แล้ว รอเพียงวันลงมือปฏิบัติการเท่านั้น ในวันนี้ การหนุนเสริม
ศักยภาพชุมชน จึงยังเป็นจุดอ่อน ในจุดแข็งของเรื่องที่เป็นหัวใจ
ของการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ ||

เมื่ออุตสาหกรรมพุ่ง คุณภาพชีวิตดูบ... อะไรจะเป็นตัวช่วยเยียวยา

เรื่อง ชนิษฐา แซ่เอี้ยว ภาพ กองบรรณาธิการ

ลუნน้อย ใจตั้ง คนดังแห่งมาบตาพุด แคนหัวเราะพร้อมบอกว่า
รู้ใหม่ว่าคนระยองนะรวยที่สุดในประเทศไทย รายได้เฉลี่ยต่อหัว
มีเป็นล้าน (รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีของคนระยอง ๑,๐๓๕,๕๓๖ บาท)

ชายชราวัยกว่า ๗๐ กับอาชีพเกษตรกรตกกระป๋อง หาเลี้ยง
ปากท้องคนทั้งครอบครัวและค่ายรักษาโรคมะเร็งของคู่ชีวิต
ด้วยเงินจากสวนมะม่วงกับผักสวนครัวขนาดเท่าหยิบมือ ในวันนี้
ถ้าชักหน้าลุนน้อยอาจหายหลัง

ประชากรที่รวยที่สุดของประเทศ...เช่นนั้นหรือ

อุตสาหกรรมพุ่งคุณภาพชีวิตดูบ

จังหวัดระยองเป็นส่วนหนึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่
ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อของโครงการ
อีสเทิร์น ซีบอร์ด จึงเกิดการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้จังหวัด
ระยองมีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ภายในจังหวัดเพิ่มขึ้นอย่าง
รวดเร็วและสูงที่สุดในประเทศ โดยในปี ๒๕๕๐ ผลิตภัณฑ์มวลรวม
จังหวัดระยองโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๖๐๔,๘๙๖ ล้านบาท^๑

หากจะเปรียบเทียบการจับจ่ายรายได้ของจังหวัดระยอง จากข้อมูล
ในปี ๒๕๔๙ พบว่าจังหวัดระยองมี GPP อยู่ที่ ๔๓๘,๖๓๘ ล้านบาท
แต่เก็บภาษีได้เพียง ๘๓,๔๙๔ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๙ ของ GPP

^๑ ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าจังหวัดระยอง ปี ๒๕๕๒ ประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๕๒ ที่มา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง

ซึ่งภาษีที่เก็บได้ส่วนใหญ่เป็นภาษีน้ำมันและภาษีมูลค่าเพิ่ม ของ
โหว่ทางภาษีนี้อาจเกิดจาก มาตรการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัด
ระยองที่ยกเว้นการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับบริษัทที่เข้ามา
ลงทุนในช่วงแรก และประการที่สอง คือ ร้อยละ ๘๐ ของบริษัทที่เข้า
มาลงทุนในจังหวัดระยองจดทะเบียนไว้ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้
บริษัทเหล่านี้ไปจ่ายภาษีที่กรุงเทพมหานครแทน สาเหตุสอง
ประการนี้ ทำให้จังหวัดระยองเก็บภาษีได้ไม่เหมาะสมกับที่เป็น
พื้นที่อุตสาหกรรมใหญ่ของประเทศ และมีปริมาณการปล่อย
มลพิษสูงมาก

ในขณะที่เดียวกันการจัดสรรงบประมาณตามที่รัฐบาลจัดสรร
ลงมาในปี ๒๕๔๙ พบว่า จังหวัดระยองได้รับงบประมาณ
รายจ่ายจากภาครัฐ ๑๑,๘๗๐ ล้านบาท เท่ากับ ๑๔.๒๒ %
ของภาษีที่จังหวัดเก็บได้ และเท่ากับ ๒.๗๑% เมื่อเทียบกับ
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดหรือ GPP^๑ หากเปรียบเทียบ
แล้ว พื้นที่ระยองสร้างรายได้ ๑๐๐ บาท แต่คนระยองกลับได้เงิน
มาใช้ไม่ถึง ๒๐ บาท

ในจำนวนเงินไม่ถึง ๒๐ บาท ชาวระยองกลับมีภาระค่า
รักษาพยาบาลสูงขึ้น เนื่องจากชาวระยองมีสถิติการเจ็บป่วยด้วย
โรคทางเดินหายใจ และโรคมะเร็งสูงสุดของประเทศ นอกจากนี้
ยังตรวจพบความเสี่ยงที่จะเป็นมะเร็งของประชาชนในมาบตาพุด
เพราะมีการตรวจวิเคราะห์เซลล์เยื่อเมือกของเด็กและผู้ใหญ่พบ
เซลล์แตกหักมากกว่าปกติ ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ามีความ
เสี่ยงสูงที่จะเป็นมะเร็ง และในเงินไม่ถึง ๒๐ บาทนี้ รัฐให้งบ
สาธารณสุขเพียง ๕ บาท เท่านั้น (งบสาธารณสุขในปี ๒๕๔๙
ได้รับจัดสรรลงมา ๕.๗% ของงบฯ)^๑

นอกจากภาษีที่หายไป จังหวัดระยองยังต้องแบกรับปัญหา
มลพิษ ปัญหาล้างคม อุบัติภัย แก๊สโรงงานรั่ว ระเบิดในโรงงาน
ประชาชนล้มป่วยด้วยพิษสารเคมี ความเสี่ยงในชีวิตและสุขภาพ
แล้วอะไรจะมาเป็นเรื่องเยียวยาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น

อะไรจะเป็นตัวช่วยเยียวยา...

“พิจารณาปรับปรุงระบบและมาตรการทางการคลังและจัดตั้ง
กองทุนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดระยอง” คือ มติของคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ ที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อการแก้ไขปัญหา
ซึ่ง กรม.ได้มีมติส่งไปให้คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล
ตะวันออก (กพอ.)พิจารณา

การประชุม คณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามผล
การดำเนินงานตามข้อเสนอของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ กรณีผลกระทบจาก
อุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยอง ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓
เมื่อ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีการติดตามความคืบหน้า
เกี่ยวกับการดำเนินงานตามมตินี้และได้อภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
แนวทางการแก้ไขด้วยมาตรการทางการคลังไว้ ๓ แนวทาง คือ

๑. การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งโรงงานจะต้องจ่ายภาษีที่
เรียกเก็บตามปริมาณมลพิษที่ปล่อย แต่การใช้ระบบนี้อาจมีข้อเสีย
ที่ตรงไม่สร้างแรงจูงใจ ให้ผู้ประกอบการลดมลพิษ หรือดูแลสิ่งแวดล้อม
ให้ดีกว่าที่กฎหมายกำหนดเพราะมีความรู้สึกว่าการจ่ายภาษีเป็น
หน้าที่ที่ต้องจ่ายและเมื่อจ่ายแล้วไม่ได้คืน

๒. ระบบประกันภัย เป็นระบบที่ให้ผู้ประกอบการซื้อประกัน
เพื่อว่าหากเกิดอุบัติเหตุหรือมีผลกระทบเกิดขึ้น บริษัทประกันก็จะ
เป็นผู้รับผิดชอบในการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้เสียหาย ระบบนี้มี
จุดอ่อนตรงที่หากเกิดความเสียหายขึ้น ต้องใช้เวลาพิสูจน์ความผิด
แล้วจึงจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ได้รับผลกระทบ ก็อาจจะล่าช้าไม่ทัน
ต่อการเยียวยา

๓. ระบบกองทุน หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Performance
bond หมายถึง การให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของโรงงานนำเงิน
มาเข้าที่กองทุนนี้ เมื่อเกิดปัญหาอุบัติเหตุหรือผลกระทบเกิดขึ้น
ก็จะนำเงินในส่วนนี้ไปเป็นค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาหรือเยียวยา
ผู้ที่ได้รับความเสียหาย เช่น การจ่ายค่ารักษาพยาบาล ในระหว่าง
พิสูจน์หาผู้ที่กระทำผิดหรือเป็นสาเหตุของปัญหา และเมื่อกระบวนการ

^๑ เดชรัต สุขกำเนิด ศุภกิจ นันทะวการ วิภาว ชื่นชิต และสุพรรณิ ศฤงฆาร .๒๕๕๒.อนาคตระยองเส้นทางสู่สังคมสุขภาพ.
พิมพ์ครั้งที่ ๒ .กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หน้า ๑๑๙-๑๒๐,๑๔๔

พิสูจน์จบลงโรงงานที่เป็นสาเหตุของปัญหา ก็ต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายนั้นโดยเอาเงินมาคืนไว้ที่กองทุนเช่นเดิม ทั้งนี้ หากเมื่อโรงงานปิดตัวลงและไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบใดๆ ก็จะได้รับเงินคืนจากกองทุนพร้อมดอกเบี้ย อย่างไรก็ตาม หากมีการเลือกใช้ระบบนี้ ขั้นตอนที่สำคัญคือการได้ส่วนหาผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการสอบสวนเหมือนคดีความทั่วไป กลไกตามหาผู้กระทำความผิดนี้ เรียกว่า กลไกผู้ตรวจการสำหรับการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสุขภาพ

สำหรับกลไกผู้ตรวจการฯ นี้ **อาจารย์ไพสิฐ พาณิษย์กุล** อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาและขยายตัวของพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง และเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูน ผลลัพธ์ที่อาจารย์ค้นพบ คือขาดกระบวนการทางกฎหมายที่จะเอาผิดกับโรงงานที่สร้างมลพิษและส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่ในปัจจุบันต้องรับผิดชอบค่าเสียหายที่ตนไม่ได้ก่อ เช่น กรณีของสมาชิกของครอบครัวลุงน้อยทยอยตายด้วยโรคมะเร็ง ตั้งแต่มีโรงงานเข้ามาตั้งใกล้กับชุมชน แต่ครอบครัวลุงน้อยต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่ารักษาพยาบาลเองทั้งหมด เพราะยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามลพิษจากโรงงานคือสาเหตุของโรคมะเร็ง

ผลการศึกษาของอาจารย์พัฒนาเป็น ร่าง **พระราชบัญญัติจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทอันเนื่องมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ...** ซึ่งอยู่ในระหว่างการผลักดันและดันไปสู่การปฏิบัติจริง

นางดวงกมล คล้ายคลึง ผู้อำนวยการส่วนนวัตกรรมด้านภาษี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เป็นผู้แทนของกระทรวงการคลังได้นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ กพอ. ว่า กระทรวงการคลังกำลังจัดทำ (ร่าง) **พระราชบัญญัติเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ...** นางดวงกมล ให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับที่มงาน สช. ว่า ขณะนี้ได้ร่างพระราชกฤษฎีกา หรือ กฎหมายลูกที่ระบุแนวทางปฏิบัติ ไว้ ๓ ฉบับ ครอบคลุมการจัดเก็บค่าการปล่อยมลพิษ (Emission Charge) จากน้ำเสีย อากาศและของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ร่าง พ.ร.บ. นี้ ครอบคลุมภาษีสิ่งแวดล้อม แต่ไม่รวมถึงระบบวางประกันและระบบกองทุนชดเชยความเสียหาย

ปัจจุบันกฎหมายตัวนี้เสร็จแล้วแต่ยังไม่สามารถเปิดเผยเอกสารได้ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กระทบหลายภาคส่วน ทั้งนี้ ร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว ได้ผ่านเวทีรับฟังความเห็นจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งได้รับเสียงตอบรับดีทั้งจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ขณะที่อยู่ระหว่างรอกระทรวงการคลังให้ความเห็นชอบ คาดว่าจะผลักดันต่อจาก พระราชบัญญัติภาษีที่ดิน ซึ่งภายในครึ่งปีนี้น่าจะรู้ว่าทางกระทรวงการคลังจะมีมติเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ในขณะที่เดียวกันก็มีความพยายามแก้ไขปัญหานี้จากนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ด้วยเช่นกัน

อาจารย์มิ่งสรรพ ขาวสะอาด ผู้อำนวยการสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ร่าง พ.ร.บ. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคนละฉบับกับร่างของกระทรวงการคลัง เล่าว่าหัวใจของร่าง พ.ร.บ. นี้ ใช้หลักการ **ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)** ซึ่งมุ่งหวังว่าหลักการนี้จะทำให้โรงงานที่สร้างมลพิษทั้งหลายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดการปล่อยมลพิษ หรือนำเทคโนโลยีสะอาดเข้ามาใช้แทน และป้องกันต่างประเทศโจมตีมาตรฐานสิ่งแวดล้อม

ในการเก็บภาษีนั้น กระทรวงการคลังจะเป็นเจ้าภาพหลัก แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานใดที่กำกับดูแลกิจกรรม/โครงการใด ก็ยังกำกับดูแลเหมือนเดิม เพียงแต่เพิ่มเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่กำหนดไว้ใน ร่าง พ.ร.บ. นี้เข้าไป เช่น กรมโรงงานก็ยังดูแลจัดเก็บภาษีโรงงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดูแลจัดเก็บภาษีน้ำ ส่วนในกิจกรรมที่ยังไม่มีใครเข้าไปกำกับดูแล เช่น ห้างสรรพสินค้าที่มีปริมาณการปล่อยมลพิษสูงเช่นกัน ก็อาจจะให้กรมควบคุมมลพิษเข้าไปดูแล ซึ่งเงินภาษีที่ได้มาก็จะส่งเข้ากับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการเพิ่มรายได้ให้ท้องถิ่นสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตัวเองได้

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่จะนำมาใช้ภายใต้ ร่าง พ.ร.บ. นี้ มี ๖ ประเภท คือ ๑.ภาษีสิ่งแวดล้อม ๒.ค่าธรรมเนียมการจัดการ ๓.ภาษีและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ ๔.การวางเงินประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ๕.การชื้อขายสิทธิการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิทธิการปล่อยมลพิษ ๖.การให้เงินอุดหนุนมาตรการสนับสนุน หรือสิทธิพิเศษอื่นๆ

ประเภทของเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์นี้ ตั้งอยู่บนหลักการดังต่อไปนี้ คือ หลักการที่หนึ่ง **กลุ่มผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย** คือ จูงใจให้ผู้สร้างมลพิษเปลี่ยนพฤติกรรมและจ่ายภาษีมลพิษที่ตนเองก่อ หลักการที่สองคือ **เรียกต้นทุนคืนจากผู้ใช้** เพื่อนำไปจัดการกากของเสียอันตราย เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ หรือปรอท หรือ แบตเตอรี่ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ต้นทุนการจัดการมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพค่อนข้างสูง ต้องมีระบบที่ดีในการทำลาย ซึ่งผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ต้องเป็นผู้จ่ายค่าต้นทุนทำลาย

หลักการที่สามคือ **การวางเงินประกัน** เพื่อให้มีความระมัดระวังและเปลี่ยนพฤติกรรมสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ทำเหมืองแล้ววางประกันไว้ ๔ ล้าน ทำเหมืองเสร็จจะต้องมีการปลูกป่า ต้องฟื้นฟูสภาพรอบเหมือง เมื่อทำเหมืองเสร็จ ต้องพาเจ้าหน้าที่มาตรวจ หากผู้ประกอบการทำตามที่ได้ตกลงไว้ ก็นำเงินวางประกัน ๔ ล้าน คืนไป หรือ หากวางประกันห้ามก๊าซรั่ว ถ้าเกิดก๊าซรั่วจะรีบเงิน จะทำให้ผู้ประกอบการระมัดระวังการทำงานมากขึ้น ส่วนหลักการสุดท้าย คือ **การให้การสนับสนุน** กับประชาชนหรือผู้ประกอบการที่ทำกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้มีกำลังใจในการทำมาความดีเช่นนี้ต่อไป

“การเก็บภาษีตัวนี้จะประสบผลสำเร็จต่อเมื่อยังเก็บยังได้ภาษียิ่งน้อยลง เพราะนั่นหมายความว่ามลพิษน้อยลงไปด้วย นั่นคือความคาดหวังของเรา”

แต่หากว่าตัวช่วยเหลือเหล่านี้ยังไม่ถูกผลักดันออกมาใช้จริง คนระยองจึงจำต้องช่วยตัวเองต่อไป... ||

บรรณานุกรม

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. กุฎกาพันธ์ ๒๕๕๓. **ความเป็นมาของการวางและจัดทำผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมหลักและชุมชน จังหวัดระยอง**
- การประปาส่วนภูมิภาค.๒๕๕๒. **โครงการก่อสร้างปรับปรุงเส้นท่อและขยายเขตจำหน่ายน้ำ พื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุดและเทศบาลเมืองบ้านฉาง จ.ระยอง เสนอของบกลางปี ๒๕๕๓**
- คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. **ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ครั้งที่ ๕/๒๕๕๒ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุม ๓๐๑ ตึกบัญชาการ ชั้น ๓ ทำเนียบรัฐบาล**
- คณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอของ คสช. ว่าด้วย การแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ : กรณีผลกระทบจากอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดและจังหวัดระยอง. **รายงานการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ**
ครั้งที่ ๒/๒๕๕๒ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
ครั้งที่ ๓/๒๕๕๒ วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
ครั้งที่ ๒/๒๕๕๓ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
- คำสั่งศาลปกครองกลาง คดีดำหมายเลข ๙๐๘/๒๕๕๒ เรื่อง **คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร**
- เดชรัต สุขกำเนิด, ศุภกิจ นันทะวรการ, วิภาว ชื่นจิต, สุพรรณิ ศฤงฆาร .๒๕๕๒.**อนาคตระยะของเส้นทางสู่สังคมสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ .กรุงเทพฯ :** สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
- ภาวณี สวัสดิ์รักษ์ .๒๕๕๓.**“ข้อเสนอแนะด้านผังเมืองและการใช้ที่ดินเพื่อลดมลพิษจากอุตสาหกรรม”** เอกสารเผยแพร่เครือข่ายวางแผนและผังเมืองเพื่อสังคม
- วรการ น้อยพันธ์ สมฤดี นิโควัฒน์ยิ่งยง,บรรณานุกรม.๒๕๕๒. **ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมมาบตาพุด. พิมพ์ครั้งที่ ๑ นนทบุรี : สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย**
- วิภาว ชื่นจิต ศุภกิจ นันทะวรการ **“เปิดโลก “พื้นที่กันชน” : หัวใจที่หายไปของมาบตาพุด”** .เอกสารเผยแพร่ของมูลนิธินโยบายสุขภาพะ
- อภิสัทธ์ เวชชาชีวะ. **มาบตาพุด : สู้จุดสมดุล พัฒนา vs คุณภาพชีวิต.** (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: http://www.abhisit.org/visiondetail.php?cate_id=164#838 (เข้าถึงเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๓)

สัมภาษณ์

- นายธงชัย ไรจนกนันท์ ผู้อำนวยการพิเศษ กรมโยธาธิการและผังเมือง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓
- นางธีรวิภา คุณาวุฒิ หัวหน้ากลุ่มงานเอดส์และโครงการพิเศษสาธารณสุขจังหวัดระยอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นายน้อย ใจตั้ง ชาวบ้านชุมชนคลองน้ำ เทศบาลเมืองมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นายนิคม จันทร์หอม ชาวบ้านชุมชนคลองน้ำ เทศบาลเมืองมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นางพัชรี ดิษฐ์เย็น แกนนำชุมชนชาวกูหลกหญ้า สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นางภาวณี สวัสดิ์รักษ์ นักวิชาการอิสระ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นายรังษี จัยมณี สมาชิกหอการค้าจังหวัดระยอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นางสาววรการ น้อยพันธ์ นักวิชาการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๓
- นายศุภกิจ นันทะวรการ นักวิจัยมูลนิธินโยบายสุขภาพะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- นาย สุทธิ อัครมาศย์ ผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓
- นางสาวเสาวนีย์ กลิ่นผกา ผู้ประสานงานองค์กรคามิลเลียนโซเซียล เซ็นเตอร์ระยอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

เอกสารอ้างอิงที่ ๑ รายชื่อโครงการที่ศาลปกครองสูงสุดของสูงสุดอนุญาตให้ดำเนินการต่อ

• ๒ ๕. ๕๒ ศาลปกครองสูงสุด ไฟเขียว ๑๑ โครงการมาบตาพุด เดินหน้าได้

ประเภท	ชื่อและที่ตั้งโครงการ	หน่วยงานที่อนุญาต	เดือน/ปี ที่เห็นชอบข้อโต้แย้ง	PUBLIC SCOPING
คมนาคม	๑. โครงการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและขนาดถังเก็บวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ ตั้งที่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ.ระยอง ของบริษัท มาบตาพุด แทงค์ เทอร์มินัล จำกัด ๒. โครงการเปลี่ยนแปลงสายเคเบิลโครงการทำเทียบเรือและคลังผลิตภัณฑ์ (การเพิ่ม ถังเก็บและอุปกรณ์ถ่าย LPG/Butane-1) ตั้งที่ ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท ปตท. เคมีคอล จำกัด (มหาชน) ๓. โครงการขยายเทียบเรือขนถ่ายสารปิโตรเคมี และคลังเก็บวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ (การก่อสร้างถังเก็บวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม (ถังโพรเพนบิวเทน) ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท มาบตาพุด แทงค์ เทอร์มินัล จำกัด ๔. โครงการติดตั้ง Loading Arm เพิ่มเติมที่เทียบเรือของโรงกลั่นน้ำมันสตาร์ ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์มิ่ง จำกัด ๕. โครงการผลิตเชื้อเพลิงสะอาด และปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท โรงกลั่นน้ำมันระยอง จำกัด (มหาชน) ๖. โครงการปรับปรุงระบบหมุนเวียนก๊าซกลับคืนของโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิดโพรพิลีน ที่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท เอ็ชเอ็มซี โปลิเมอร์ส จำกัด ๗. โครงการผลิตเชื้อเพลิงสะอาด ติดตั้งหน่วยควบคุมไอน้ำหมุนเชื้อเพลิงและเพิ่มประเภทผลิตภัณฑ์ไบโอดีเซล ของเบ็ลเยน แบลयरและเอ็ดดี้โครงการ) ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์มิ่ง จำกัด ๘. โครงการติดตั้งระบบควบคุมไอน้ำหมุนเชื้อเพลิง และเพิ่มประเภทผลิตภัณฑ์ไบโอดีเซล ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท ปตท. อะโรเมติกส์และแก๊ส จำกัด (มหาชน) ๙. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตระบบบำบัดมลพิษทางอากาศโรงงานผลิต Purified Terephthalic Acid(PTA) ที่นิคมอุตสาหกรรมเอเซีย อ.บ้านฉาง จ.ระยอง ของบริษัท อิมโครนา ปิโตรเคมี จำกัด ๑๐. โครงการแจ้งแยกกิจกรรมฯหน่วยที่ ๒ (การเพิ่มประสิทธิภาพระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งเพื่อหมุนเวียน กลับมาใช้ใหม่) ที่ ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ๑๑. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโรงงานผลิตคลอ-อัลคาลี และอีพิคลอโรไฮโดรอินภายใต้โครงการติดตั้ง Chlorine Vaporizer ,Wet Scrubber ของHCL Section และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนถึงบรรจุคลอรั่นเหลว ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท อติตยา เบอร์ต้า เคมีคัลส์ (ประเทศไทย) จำกัด	ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔,๖ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๖ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๖ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๖ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔,๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔	เมษายน ๒๕๕๑ - ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๑ ๓ เมษายน ๒๕๕๒ - มกราคม ๒๕๕๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ๓ เมษายน ๒๕๕๒ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒	- - ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ๐๘.๓๐-๑๒.๓๐ น. ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. - - ๒๑ มกราคม ๒๕๕๓ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ๐๘.๓๐-๑๒.๓๐ น. - -
อุตสาหกรรม	๑. โครงการโรงงานผลิตเหล็กโครงการสร้างรูปทรงและพิมพ์เหล็กกล้ารีดร้อน ตั้งที่ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท เหล็กสยามเอยาเมไตอะ จำกัด ที่มี บมจ.ปูนซีเมนต์ไทย เป็นผู้ถือหุ้น	ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔	กันยายน ๒๕๕๐	-

• ๒๓ ๕. ๕๒ ศาลปกครองสูงสุดไฟเขียว ๑ โครงการมาบตาพุด เดินหน้าได้

คมนาคม	๑.โครงการขยายทำเทียบเรือขนถ่ายสารปิโตรเคมี และคลังเก็บวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัทมาบตาพุด แทงค์ เทอร์มินัล จำกัด	ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๖	-	๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น.
--------	---	--------------------	---	--------------------------------------

ภาคผนวก

• ๒๕ ก.พ. ๕๓ ศาลปกครองสูงสุดไฟเขียว ๗ โครงการมาบตาพุด เดินหน้าได้ (ต่อ)

ประเภท	ชื่อและที่ตั้งโครงการ	หน่วยงานที่อนุญาต	เดือนปีที่เห็นชอบอีไอเอ	PUBLIC SCOPING
อุตสาหกรรม	<p>๒. โครงการผลิตเม็ดพลาสติกโพลีเอทิลีน โรงงานที่ ๒ ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ของบริษัท ไทยเอ็มเอ็มเอ จำกัด</p> <p>๓. โครงการขยายกำลังการผลิตโพลีเอทิลีน ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ของ บริษัทสยามโพลีเอทิลีน จำกัด</p> <p>๔. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการโรงงานผลิตโพลีเอทิลีน ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย อ.บ้านฉาง จ.ระยอง ของ บริษัท สยามเทคซิล จำกัด</p> <p>๕. การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกโพลีเอทิลีน ชนิดความหนาแน่นสูง โดยการเพิ่มหน่วยเตรียมคละตะลิตต์ และหน่วยผลิต Pipe Compound ตั้งอยู่ที่นิคมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) อำเภอเมืองจังหวัดระยอง ของ บริษัท ไทยโพลีเอทิลีน จำกัด</p> <p>๖. โครงการบิโกลที่นอลเอ ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก(มาบตาพุด) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ของบริษัท พีทีที ฟีนอล จำกัด</p>	<p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p>	<p>ธันวาคม ๒๕๕๐</p> <p>ธันวาคม ๒๕๕๐</p> <p>๙ มกราคม ๒๕๕๒</p> <p>๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒</p> <p>ตุลาคม ๒๕๕๑</p>	<p>๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕</p> <p>๐๔.๐๐-๑๗.๐๐ น.</p> <p>๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓</p> <p>๐๙.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.</p> <p>-</p> <p>๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓</p> <p>๐๔.๓๐-๑๒.๑๕ น.</p>

รายชื่อโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพในพื้นที่มาบตาพุด บ้านฉางและจังหวัดระยองที่ไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ วรรคสอง และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ แต่ผ่านความเห็นชอบของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ หรือที่ ๒ และได้รับการอนุมัติ อนุญาตให้ดำเนินการได้แล้วจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ และที่ ๗ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓) จำนวน ๕๗ โครงการ

ประเภท	ชื่อและที่ตั้งโครงการ	หน่วยงานที่อนุญาต	เดือนปีที่เห็นชอบอีไอเอ	PUBLIC SCOPING
อุตสาหกรรม	<p>๑. โครงการส่งขมขยโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิดความหนาแน่นสูง (BPEX) ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท โพลีเอทิลีน</p> <p>๒. โครงการขยายส่วนผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนถลุง ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมเอเอสที อ.บ้านค่าย จ.ระยอง ของบริษัท จี สตีล จำกัด (มหาชน)</p> <p>๓. โครงการโรงงานผลิตสารเอทานอลเอมีน ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) จ.ระยอง ของบริษัท ไทยเอทานอล เอมีน จำกัด</p> <p>๔. โครงการโรงงานผลิตอีพอกซีเรซิน(ส่วนขยาย) ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ของ บริษัทอดิทยา เบอรัลล่า เคมีคัลส์ (ประเทศไทย) จำกัด</p> <p>๕. โครงการโรงงานผลิตแผ่นเหล็กเคลือบผิวสวนขยาย ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท สยามแผ่นเหล็กวิลาส จำกัด(JTP)</p> <p>๖. โครงการโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ ๖ ตั้งอยู่ที่ ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)</p> <p>๗. โครงการขยายโรงงานผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนชนิดเย็น ระยะที่ ๓ ตั้งที่ สวนอุตสาหกรรมระยอง จ.ระยอง ของ บริษัท ไทยน็อคซ์ สตีล (มหาชน)</p> <p>๘. โครงการขยายการผลิตเหล็กดัดกลึงและเหล็กเส้นกลม ตั้งที่ กิ่ง อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง ของ บริษัท ไทยดูเนเวิร์ทไวด์กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)</p> <p>๙. โครงการโรงงานผลิตเอทิลีนออกไซด์และเอทิลีนโกลดอล (ส่วนขยาย) ตั้งอยู่ที่ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) จ.ระยอง ของบริษัทที่ไอซี โกลดอล จำกัด</p> <p>๑๐. โครงการโรงงานผลิตสารอะครีโลไนไตรล์ และสารมลพิษและครีโกล ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท พีทีที อาซาฮี เคมิคอล จำกัด</p> <p>๑๑. โครงการขยายกำลังการผลิตโพลีคาร์บอเนตของโรงงานที่ ๒ ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมผาแดง อ.เมือง จ.ระยอง ของ บริษัท ไทยโพลีคาร์บอเนต จำกัด</p>	<p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p> <p>ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔</p>	<p>สิงหาคม ๒๕๕๐</p> <p>สิงหาคม ๒๕๕๐</p> <p>สิงหาคม ๒๕๕๐</p> <p>สิงหาคม ๒๕๕๐</p> <p>กันยายน ๒๕๕๐</p> <p>กันยายน ๒๕๕๐</p> <p>ตุลาคม ๒๕๕๐</p> <p>ตุลาคม ๒๕๕๐</p> <p>ตุลาคม ๒๕๕๐</p> <p>พฤศจิกายน ๒๕๕๐</p> <p>พฤศจิกายน ๒๕๕๐</p> <p>พฤศจิกายน ๒๕๕๐</p>	<p>๒ เมษายน ๒๕๕๓</p> <p>๐๔.๐๐-๑๒.๐๐ น.</p> <p>๒ เมษายน ๒๕๕๒๓</p> <p>๐๔.๐๐-๑๒.๓๐ น.</p> <p>๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓</p> <p>๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>๒ ธันวาคม ๒๕๕๒</p> <p>๐๔.๓๐-๑๒.๓๐ น.</p> <p>๒๔ มกราคม ๒๕๕๓</p> <p>๐๔.๓๐-๑๒.๓๐ น.</p> <p>-</p>

ประเภท	ชื่อและที่ตั้งโครงการ	หน่วยงานที่อนุญาต	เดือน/ปี ที่เห็นชอบ	PUBLIC SCOPING
อุตสาหกรรม (ต่อ)	๕๓. โครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม ตั้งอยู่ที่ นิคมอุตสาหกรรมอัสสัมชิสต์ (ระยอง) อ.ปลวกแดง จ.ระยอง ของ บริษัท โกลด์ เหมราช พลังงาน จำกัด ๕๔. โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไปยังบริษัท พีทีที ยูทิลิตี้ จำกัด บริษัท อะโอมดีทาส (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) และบริษัท มาบตาพุด โอเลฟินส์ จำกัด ของบริษัท อะโอมดีทาส (ประเทศไทย) จำกัด ๕๕. โครงการโรงไฟฟ้าเพื่ออุตสาหกรรม ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมอัสสัมชิสต์ (ระยอง) อ.ปลวกแดง จ.ระยอง ของบริษัท อะโอมดีทาส จำกัด ๕๖. โครงการท่อส่งปิโตรเคมี ตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง ของบริษัท พีทีที ยูทิลิตี้ จำกัด ๕๗. โครงการศูนย์อุตสาหกรรมปฏิบัติการกลางแห่งที่ ๒ ตั้งที่ ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕	- ธันวาคม ๒๕๕๐ มีนาคม ๒๕๕๑ มีนาคม ๒๕๕๑ เมษายน ๒๕๕๑	- - - - - ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๒ ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น.

หมายเหตุ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ คือ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน, ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๖ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม, ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๗ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข, ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๘ คือ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) **เรียบเรียงจาก:** เอกสารหมายเลข ๙ แนบท้ายคำสั่งศาลปกครองกลาง คดีหมายเลขดำที่ ๙๐๘/๒๕๕๒ คดีหมายเลขที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๓ และ www.thai.go.th (สืบค้นวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๓)

เอกสารอ้างอิงที่ ๒ ความตีบหน้าการจัดตั้งไคตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง

เงื่อนไขตาม รธน. มาตรา ๖๗ วรรคสอง	วัน/เวลา	การดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
๑.๑ หลักเกณฑ์ แนวทางการประเมินผล การระดับด้านสุขภาพ	๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒	• คณะกรรมการฯ เสนอ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่แก้ไขแล้ว ต่อนายกรัฐมนตรี
๑.๒ หลักเกณฑ์ แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย	๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๒ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๒ ธันวาคม ๒๕๕๒	• คณะกรรมการฯ สั่งการกระทรวงฯ ลงนามในประกาศกระทรวงฯ • ประกาศกระทรวงฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งได้มีผลใช้บังคับในวันถัดไป • กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ จัดทำเอกสาร “แนวทางการประเมินผลกระทบสุขภาพในโครงการ” • ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเอกสารฉบับแก้ไข
๑.๓ การจัดตั้งองค์การอิสระตาม มาตรา ๖๗ วรรคสอง	๑๑ มกราคม ๒๕๕๓ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๓ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓ ๒๑ มี.ค. - เม.ย. ๒๕๕๓ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓	• คณะกรรมการฯ เสนอ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่แก้ไขแล้ว ต่อนายกรัฐมนตรี • คณะกรรมการฯ สั่งการกระทรวงฯ ลงนามในประกาศกระทรวงฯ • ประกาศกระทรวงฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งได้มีผลใช้บังคับในวันถัดไป • กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ จัดทำเอกสาร “แนวทางการประเมินผลกระทบสุขภาพในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ตามแนวทางที่ปรับปรุง ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • คณะกรรมการฯ จัดทำแนวทางการตั้งองค์การอิสระ เป็น ๒ ระยะ คือ (หนึ่ง) การจัดตั้งองค์การอิสระ (เฉพาะภาค) โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และ (สอง) การจัดตั้ง องค์การอิสระ (ทาวเวอร์) โดยพระราชบัญญัติเฉพาะ และได้ทำเอกสารข้อเสนองาน ๒ ฉบับ คือ (๑) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานการให้ความเห็นของ องค์การอิสระในโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง พ.ศ. .... (๒) ร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระ ตามมาตรา ๖๗ วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. .... • คณะกรรมการฯ เสนอเอกสารทั้ง ๒ ฉบับต่อนายกรัฐมนตรี • คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการฯ และลงประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และลงประกาศกระทรวงฯ ลงนามในราชกิจจานุเบกษาแล้วในวันเดียวกันตามเฉพาะภาคในระเบียบดังกล่าว จะดำเนินการดำเนินการตามระเบียบที่แต่งตั้ง “คณะกรรมาธิการประสานงานการให้ความเห็นขององค์การอิสระ” • คณะกรรมการประสานงานการให้ความเห็นขององค์การอิสระ (นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน) จัดประชุมครั้งแรก โดยจะต้องดำเนินการอิสระให้เสร็จภายใน ๒๐ มี.ค. ๕๓ • ครม. มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระ และส่งให้คณะกรรมาธิการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้วเสร็จเพื่อส่งให้รัฐสภาได้พิจารณา ในการประชุมรัฐสภาตามมีประชุมสามัญทั่วไป • คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการประชุมพิจารณาร่างกฎหมายนี้ครั้งแรก

สิ่งที่ยังอยู่ในระหว่างگردำเนินงาน	วันที่
๑.๔ การกำหนดประเภทโครงการหรือ กิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ชุมชนอย่างรุนแรง	๑๙, ๒๕ ก.พ. ๒๕๕๓ ๔, ๑๒, ๑๗ มี.ค. ๒๕๕๓ ๒ เมษายน ๒๕๕๓
1.๔ การกำหนดประเภทโครงการหรือ กิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ชุมชนอย่างรุนแรง	วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หน้า ๓๔-๓๕

ที่มา: เอกสารการประชุมคณะกรรมการศึกษา สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงานตามแผนสุขภาพแห่งชาติ และมติของคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หน้า ๓๔-๓๕

